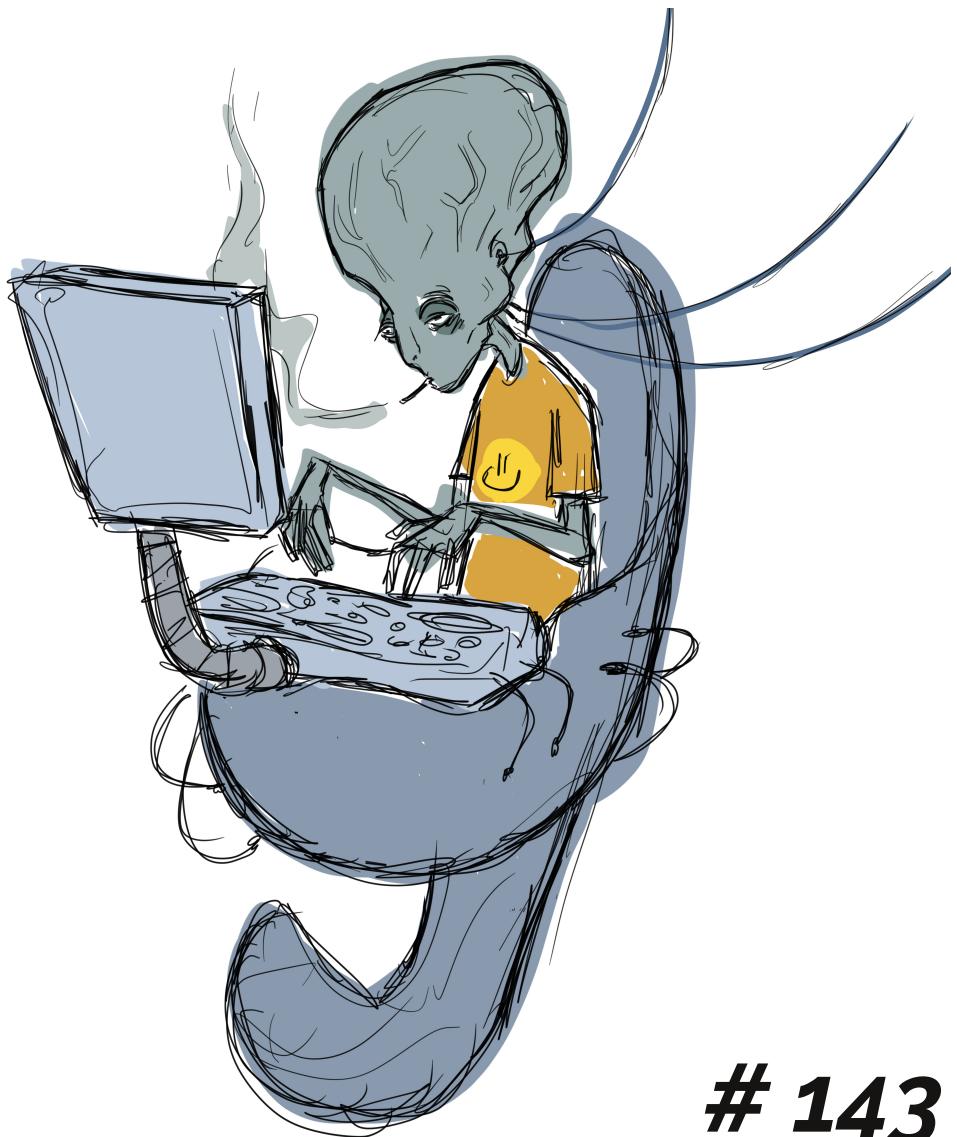

PAROGEEK

PARADOXALNO SEKULARNO GLASILO DRUŠTVA ZA ZNANSTVENU FANTASTIKU SFERA

143
studenzi 2023.

U ovom broju

Erin Brozd Izgubljeni	3
Duro Kecelja & Danijel Bogdanović Babe na klupici Extra!	13
Duro Kecelja Masovna sahrana, a potljam karminje	20
Rezultati SFerine ankete o čitanosti domaćeg SF-a	34
Parsekova literarna škola, 1. dio	36
Daniel Antunović Intervju: ChatGPT o sebi	42

In memoriam

Hrvoje Prčić: Boris Marini (1955. - 2023.)

Mirko Grdinić: Davor Šišović (1965. - 2023.)

SFera pamti

PARSEK je paradoksalno sekularno glasilo SFere, Društva za znanstvenu fantastiku, IV. Podbrežje 5, Zagreb. Izlazi kad mu se najmanje nadate.

Uredili i prelomili: Mirko Karas i Dalibor Perković **Dizajn:** Zrinka Denić
Svi prilozi vlasništvo i copyright autora.

Naslovnica: Katarina Šumski

Parsek na webu: parsek.sfera.hr
Kontakt: parsek@sfera.hr

PARSEK je glasanjem European Science Fiction Society na Euroconu 2011. u Stockholmu proglašen najboljim europskim SF fanzinom 2011. godine.

Parsek je sufincirani sredstvima Grada Zagreba.

Uvodnik

Svaka priča, svaki projekt, ponekad i svaki dio projekta, ponekad ispadne kao da je život u malom. Tako i ovaj broj Parseka: počinjemo ga mladim snagama, pričom čija je autorica srednjoškolka, a završavamo osmrtnicama. Jer nije ovo bio dobar period za hrvatski fandom: u manje od mjesec dana dogodila su se dva tragična dogadaja. Najprije je, u listopadu, stradao Davor Šišović, organizator, promotor, urednik, Istrijan, poznavatelj toliko toga da ne treba ni pokušati sve nabrojiti, a onda je, u studenom, nakon teške bolesti, premirnuo Boris Marini, široj javnosti manje poznat, ali itekako značajan kao stručnjak, kritičar, predavač i organizator te, na kraju (a zapravo na početku), i jedan od osnivača SFere. O obojici ovdje objavljujemo kratke osvrte iz pera njihovih dugogodišnjih suradnika, znanaca i prijatelja, Hrvoja Prćića i Mirka Grdinića. I kao da to nije dosta, ove jeseni obilježili smo deset godina od smrti Borisa Švela, legendarnog urednika glasila koje trenutno držite u rukama (ili na ekranu), ali i puno više od toga.

Dragi prijatelji, počivajte u miru, srest ćemo se opet jednog sunčanog dana.

Glavnina ovog broja je, srećom, nešto vedrija (rekli bi cinici: optimizam je jedino što nam je preostalo). Tako se na stranice Parseka vraćaju Danijel Bogdanović i njegove Babe na klupici, koji su svi zajedno izbivali, khm, određeni broj godina (i, zapravo, vrag ga odnio, i Bogdanovićev blok počinje osmrtnicom!), dok SFerina ofenziva prema školskom sustavu i u smjeru mlađarije općenito ima svoju emanaciju u prvom dijelu ambiciozno

zamišljenog, a vidjet ćemo hoće li se to i ostvariti, Parsekove literarne škole za mlade i sve koji se tako osjećaju.

Mjesec knjige proslavili smo anketom o čitanosti domaćeg SF-a. Nadali smo se da ćemo potaknuti bar malo kontroverze, ali za sada ništa. Nada umire posljednja. No, stvari na internetu ipak postaju malo živahnije. Uskršnuće starog NOSF-ovog foruma (koji je dom pronašao na SFerinom webu) iznenađenje je i za one koji tamo sudjeluju. Kvantitativno nije puno, ali neka razina aktivnosti se uspijeva održati već mjesecima, a čak je kapnulo i nešto novih članova. Također, na Facebooku je eksplodirala grupa Klub čitatelja SF-a čija nova uprava djeluje dosta aktivno, pa ćemo vijdjeti kako će se stvari razvijati. Društvene mreže su dinamična stvar i svašta je moguće.

Kome ne odgovaraju ovi vidovi internet komunikacije mogu navratiti i na SFerin Discord, navodno ima koječega i na Instagramu, a vjerojatno i još ponegdje. Ne pitajte, previše je toga. Kao da smo krenuli u suprotnom smjeru od onog Krstinog "bogdaj veći kup" pa smo se rasuli na više manjih kao, da izvinete, rakova djeca, ali dobro, mi mastodonti smo prošli više vidova izražavanja pa nam je valjda jedino preostalo da gritamo. Ne zamjerite i slobodno nas razuvjerite, a u međuvremenu, čitajte Parsek.

Srdačno Vaš, naš i bum-kraš,

D. P.

Ova je priča dobila drugu nagradu u svojoj kategoriji na SFerinom natječaju za učenike osnovnih i srednjih škola ove godine. Kao takva, nije trebala biti objavljena u sferakonskom Parseku u kojem se objavljuju samo prvonagrađeni radovi. Međutim, uredništvo i voditelji natječaja složili su se da priča ima dovoljno potencijala da ravnopravno bude objavljena u "odraslom" Parseku. Usljedilo je nekoliko mjeseci "uredničkog masakra ručnom pilom", ali Erin je iz svega izašla ne samo neozlijedjena, nego i ojačana i, nadamo se, bogatija za važno iskustvo. (Nadamo se da to iskustvo **nije** "više nikad ne šalji priču u SFeru.") Dakle, pred vama je novija, prerađena i obrađena verzija. Erin je učenica trećeg razreda gimnazije i nadamo se da su pred njom još barem stotine napisanih stranica teksta.

Izgubljeni

Erin Brozd

Probudio ga je zvuk kucanja i uzvik: koracima priđe naslonjaču u kutu sobe „Gospodine Ugrina, trebao bih hitno najudaljenijem od prozora i zlosretnog svjetla koje se probijalo kroz njega i zavali se u njega. Halapir stane ispred njega i

Probadajuća bol u glavi izvirala je iznad obrva i cijepala mu lubanju popola na putu prema zatiljku. Bol je pogoršavala svjetlost koja je dopirala kroz prozor te se Miroslav prokleo jer je zaboravio navući zastore. Pokušao se uspraviti, ali udovi kao da su mu bili od olova. Pokušaj je donio i napad vrtoglavice pa se ponovno strovalio na jastuk. Zario je glavu u jastuk i odlučio uhvatiti još nekoliko trenutaka sna u nadi da će mu to pomoći. U glavi mu je zvonilo i osjećao je da će se rasprsnuti. Ipak, na kraju se osovio na noge, više-manje uspješno, i oteturao do vrata.

S druge strane njih očekivalo ga je ozbiljno lice Damira Halapira, potrčka državnika Šelebaja. Da je na vratima bio bilo tko drugi, Miroslav bi se posramio razbacane odjeće te tragova prolivenog alkohola od noćnog pijančevanja na tepihu, ali nije. Halapir je po činu bio daleko ispod njega, a ako nosi dobre vijesti, ta će se razlika još više povećati. Miroslav polaganim

otpočne: „Gospodine, poslao me gospodin Šelebaj kako bih vas obavijestio da su započele pripreme za operaciju Snježna sova te očekuju da Vi svoj dio izvršite unutar narednih 48 sati. Nakon toga trebate sve prepustiti gospodinu Šelebaju i on će održati svoju riječ.“ Miroslav kimne Halapiru te mu ovaj salutira i napusti sobu. On ostane nekoliko trenutaka sjediti, zatim iskapi čašu vode i spremi se za posao.

Miroslav iziđe iz kabine i užurbanim korakom kreće prema glavnoj palubi. Damir ga je previše zadržao. U glavi mu je i dalje sijevalo, ali sad je bol već bila podnošljivija. Tablete protiv boli počele su djelovati. Miroslav zastane ispred ulaza na glavnu palubu s čije je druge strane vrata sve vrvjelo kao u košnici. Tupa bol opet se javila u sljepoočnici. Pogleda na ručni sat i opsuje kad vidi da kasni dobrih pola sata. Stisne zube kad pomisli na ono što ga čeka, onda duboko udahne i uđe. Stjepan Kozarac, suhonjavi starac aristokratskog

držanja i ponosni kapetan broda Leđana, stajao je za glavnom upravljačkom pločom i zurio preda se. Do njega se nervozno vрpoljio jedan od brodskih tehničara koji su nadzirali brodske funkcije na glavnoj palubi. Miroslav im priđe. Tehničar je upravo završio svoj monolog. „U redu. Hvala Vam, gospodine Brataniću. Možete ići“, reče Kozarac. Tehničar mu revno salutira, Kozarac mu uzvrati pozdrav, a kad tehničar ode, kapetan nastavi gledati preda se u neprobojnu maglicu koja ih je obavijala. Gledao je u nju strogo, kao da pogledom nastoji umiriti vrtlog prašine oko njih.

Miroslav stane mirno pored njega i pusti Kozarca da prvi prekine tišinu: „Kasniji. Ponovi li se to još jednom, oduzet ću ti čin.“ Miroslav promrsi: „Razumijem, gospodine.“ Kozarac ostane šutjeti još neko vrijeme. Ne pokušava umiriti prašinu oko njih, ispravi se Miroslav, već kontrolirati je kako ne bi izgubio jedini put i jedini tračak nade koji imaju. Napokon, Kozarac se okrene i napusti glavnu palubu. Kada je otiašao, Miroslav napokon popusti svoj čvrsti stisak na upravljačkoj ploči čiji mu se rub urezao u dlanove.

Pogled s kovitlajuće tame svrne na tehničare koji su se užurbano gegali ispod njega. „Hej, ti, izvještaj!“ prodere se i uhvati pažnju jednog od njih. Imao je kosu mišje boje i pogrbljeno držanje, a lice mu je bilo izbrazdano borama koje su sličile papiru presavijenom previše puta. Tehničar mu priđe te kada se zaustavi na pola metra ispred njega namreška nos. Miroslava prođu trnci, nije valjda osjetio alkohol! Odjednom prepozna tehničara.

Bio je prisutan kada je prije par mjeseci dao preranu naredbu za ispučavanje rakete koja je trebala razmrskati meteor koji se nalazio ispred njih. Tog ga je jutra isti tehničar došao informirati i imao je istu reakciju. Noć prije tog događaja proveo je isto kao i ovu, s čašom u ruci. Uvjerao se da je to bila samo jedna loša prosudba i da piće nije imalo ništa s tim. Tehničar otpočne napuklim glasom: „Sve je pod kontrolom. Držimo zadani kurs prema mogućem izlazu. Noć je bila mirna i bez zabilježenih nadolazećih objekata. Sve...“ Nije više mogao podnijeti pogled mišolikog tehničara i njegov pogled u kojem su strujali osuda i gađenje. Miroslav ga presječe: „U redu. Nastavi sa svojim poslom.“ Tehničar se nakon toga okreće na peti i izgubi među užurbanim mnoštvom, a Miroslav usmjeri namrgodeni pogled na maglicu ispred sebe. Uskoro će početi operacija, pomisli i to ga malo udobrovolji. Uskoro će se sve promjeniti.

* * *

Tomislav se probijao kroz hrpe smeća. Njegovo carstvo, ponekad bi u šali znao reći. Bilo je tu svega i svačega, ali većina je toga bila odveć oštećena da bi se mogla uzeti ponovno upotrijebiti ili prenamijeniti i ponovo upotrijebiti. Oštećena s upravo tom namjerom, jer ljudi s ove strane Vrata nisu nikad htjeli dati nešto besplatno. Nastavi svoj probor pazeći da se na nešto ne nabode kada kutkom oka spazi svjetlucanje. Stane prekapati na tom mjestu i ubrzo nađe na malenu glazbenu kutijicu. Bila je ukrašena zlatom. Jedini razlog zbog kojeg je mogla umaknuti vlasnicima njezina je veličina: stala mu je u

šaku. Tomislav je pokrene i zrakom i prodere se: „Lopove! Usuđuješ se zazvoni nježna melodija. Podsjećala ga je na udaljeno svjetlucanje zvijezda. Kada melodija utihne, Tomislav ostane sam sa svojim mislima i bolnom dvojbom, vratiti melodiju ili ne. Očito je pripadala nekom djetu koje je sad tužno, ali ovo je prilika koju će imati možda jednom u životu. Promatrao je u svojoj ruci kutijicu koja je nevino svjetlucala. Djeca su nevina, pomisli. Ne možeš izabrati gdje ćeš se roditi.

Vreću s ostacima ostavi sa strane zgrade kako bi se vratio po nju te s kutijicom u ruci krene prema ulazu u zgrade. Ondje se zaustavi i shvati da ovo nije promislio do kraja. Nije se mogao prisiliti da uđe pa se uputi prema vratima za poslugu. Ostavit će kutijicu nekome ondje. Upravo u tom trenutku kroz vrata izbjie jedna tročlana obitelj. Otac obitelji primjeti ga te mu priđe užurbanim koracima. Ako bi se Tomislav bacio u bijeg, situacija bi izgledala još gore. Nije uopće smio biti tu. Muškarac mu priđe dovoljno blizu da mu se fizički nametne, ali ostane dovoljno daleko da ga ne dodirne. Da slučajno ne pokupi siromaštvo, zlovoljno pomisli Tomislav. Nije mu ovo trebalo. „Što radiš ovdje!? Ne smiješ biti ovdje! Znam da su takvi kao ti priglupi pa ne razumijete sve što vam se kaže, ali evo, ja ti sad govorim izravno da se izgubiš i da se više nikad ne pojavljuješ.“ Tomislav se okrene da ode, ali ga muškarac zaustavi. „Čekaj malo! Što to imaš u ruci?! Ispruži je ispred sebe i otvori.“ Tomislav protrne. Bio je zaboravio na kutijicu. Učini kako mu je rečeno, ali se pripremi za brzi odlazak. Muškarac zaprepašteno i odveć dramatično uzdahne

pokrasti moju kćer, ogavni nitkove! Platit ćeš za ovo!“ Tomislav mu baci kutijicu i, dok se ovaj lomio pokušavajući je uhvatiti, dade petama vjetra.

Zaustavio se tek kad je stigao na ulaz u siromašne četvrti, nazvan od milja Vrata štakora. Čelična vrata bila su ulaz u tunel iza kojeg je slijedio uzak labirint od uličica ispunjenih bijedom. Vrata koja su zbog svog izgleda i patničkog života koji je vladao iza njih dobila svoje ime. Vrata koja su dijelila njih od onih drugih, siromašne od bogatih, štakore od ptica grabljivica, ugniježđenih u svojim visokim neboderima, gdje su mogle zaboraviti na njih i njihove brige i muku. Na ulazu je sjedio kršni momak, a odmah pored njega okopnjela starica. Vera Šidak i njezin unuk Krešimir, ponosni čuvari ulaza. Izgledali su komično jedno do drugog, kao da je ona kakva otrcana Krešimirova lutka. Oboje ga veselo pozdrave, a on brzo odzdravi te požuri dalje jer je već bilo odveć kasno. To se jasno vidjelo i po polupraznim uličicama po kojima su ležali samo najjadniji i najslabiji, oni koje je bitka za opstanak pregazila i ostavila na samrti. Tomislav osjeti grč u želucu i bol u srcu pri pogledu na njih. Osim nekolikotričarija koje će im udjeliti, ne može im puno pomoći i ne može pomoći svima. Kretao se prema gradskom trgu kad do njega dotrči Sanja. „Tata, tata, Zvonimir se opet tuče! Nije dobro! Dođi brzo!“ Tomislav smjesta pohita za njom. Sanja se zaustavi na početku jedne od mnogih uličica koje su vodile na gradski trg, na sigurnoj udaljenosti od skupine dječaka koji su tvorili krug iz kojeg su dopirali jauci i gunđanje. Tomislav ostavi

torbu Sanji te se probije kroz dječake. U središtu na podu ležao je Zvonimir dok ga je dječak kojeg Tomislav nije poznavao nemilosrdno udarao šakama. Tomislav odgurne dječaka, uhvati Zvonimira te ga povuče za sobom. Prema kući su hodali u tišini. Prije no što su ušli, Tomislav zaustavi Zvonimira: „Što je bilo ovaj put? Dogovorili smo se da ćeš izbjegavati tučnjave. Imamo dovoljno problema i bez tebe polomljenog.“

Zvonimir je gledao u pod. Iz nosnice mu je curila krv, a u očima su mu se nakupile suze. Imao je posjekotinu na obrazu i ispucale šake. „Opet su te vrijeđali. Vrijeđali su našu obitelj. Morao sam“, promumlja.

Tomislav mu pridigne glavu. „Mogu govoriti što žele dokle god mi znamo istinu. Nisu vrijedni tvog vremena... ni tvog života. Ovaj put neka stvarno bude posljednji, osim ako bude riječ o samoobrani.“

Zvonimir se obješenjački nasmiješi: „Ili posljednji dok me ne naučiš kako se tući.“

Tomislav okrene očima i pogladi ga po glavi, a onda zajedno uđu. Atmosfera u dvorištu bila je vesela. Svi su se susjedi već okupili za stolom, a zrakom je odjekivao smijeh pomiješan s čavrljanjem i glazbom. Stipan koji je sjedio na jednom kraju stola prekinuo je svoju priču i veselo ga pozdravio. Zvonimir je zasjeo za stol pored Sanje i stao se prepirati s njom, dok je Tomislav ušao u kuću. Torbu je ostavio pored ulaza i potiho šmugnuo u spavaću sobu. Na krevetu, umotana u hrpu

pokrivača ležala je Marija. Tomislav joj priđe, poljubi joj čelo te joj sjedne do nogu. Ona otvori kapke i zatrepće nekoliko puta kako bi odagnala ostatke sna. „Tata, vratio si se. Kako je bilo? Jesi li smislio novu priču za laku noć?“ upita ga slabašnim glasom. Tomislav se nasmiješi: „Sve je u redu. Zar ne vidiš da sam s tobom, živ, zdrav i još uvijek zgodan?“ Marija se stade smijati, ali je prekine nalet kašlja. Tomislav joj doda čašu vode i popravi pokrivače. „Večeras ćemo nažalost morati preskočiti priču. Moraš se naspavati, ali obećavam da će ti sutra ispričati jednu odličnu. Može?“ Marija se rastuži i uvuče dublje u pokrivače. Tomislav se zamrzi, ali odluci ustrajati: „Žao mi je, oprosti mi. Možeš li to?“ Marija ga rukom pozove da se približi, a kad on to učini, pogladi ga po obrazu: „Mogu, zato što ni ja tebe ne volim vidjeti tužnog.“ Tomislav je poljubi još jednom, a onda napusti sobu. Ispred vrata ga dočeka Ivana. Zagrli ga, a Tomislav primijeti koliko je postala krhka. Promumlja: „Mariji je sve gore. Bojim se. Zar ćemo je izgubiti?“ Tomislav je privije čvršće uza se: „Nećeš, smislit će nešto. Obećavam ti. Borit ću se. Borit ćemo se svi zajedno.“ Ivana kimne i ostanu tako zagrljeni stajati u tišini.

* * *

Miroslav se pribajavao da će mu trebati više vremena da ga nađe jer to nije bio njegov uobičajen posao, ali nije smio zatražiti pomoć i riskirati da ga netko otkrije. Imao je sreće pa to nije bio slučaj. Tomislav Ugrin imao je svoju utvrđenu rutu. Ništa manje nije ni očekivao od njega. Od malena je bio rob navika. Zadnji put video ga je kad ga je presreo na izlazu iz

akademije i rekao mu da im je majka preminula. Došao je s njihovim ocem koji se tom prilikom izderao na njega da ga se odriče i osramotio ga time pred cijelom akademijom. To je od njega zahtjevalo da napravi malu, ali značajnu promjenu na svojem prezimenu. Sad je Miroslav Ugrina. Nije imalo smisla držati se prošlosti i biti sentimentalalan. Njega je čekala budućnost. Međutim, nije se mogao riješiti pomisli na taj zadnji susret. „Pitala je za tebe. Sjetila te se u svojim posljednjim trenucima, a ti, ti... Jesi li ikad uopće pomislio na nas?“ Okrenuo se s namjerom da krene prema ulazu u akademiju, ali Tomislav ga je uhvatio za zapešće i zaustavio. „Odgovori!“ Pogledao ga je ispod oka: „Odrekli ste me se. Više nas ništa ne veže.“ Tomislav ga je pustio kao da se opekao. U očima mu se moglo iščitati pitanje: Tko si ti? Ja sam onaj koji je spremjan na žrtvu da postigne velike stvari, često bi si govorio dok se trudio sustići djecu bogataša na akademiji. Odrekli ste me se, niste razumjeli moju žrtvu i niste bili spremni podnijeti svoju. Niste me podržali. Okrenuli ste mi leđa. Niste željeli da uspijem u svom naumu. Ali hoću. Dapače, sad kao da već jesam. Miroslav se prene iz razmišljanja i pogleda na sat. Mora krenuti. Obuče se neprimjetno, spakira uređaj i uputi se izvršiti zadatak. Rok se bližio kraju.

Tomislava je presreo kada se vraćao prema Vratima štakora. Prišao mu je s leđa i povukao ga je u jednu od sporednih uličica blizu ulaza. Na Tomislavovu lice jasno je video ljutnju, ali unatoč tome nije ga napao. Znao je da neće. Tomislav je oduvijek bio odviše pitom, odviše blag,

odviše dobar. Zato si sad tu gdje jesi, pomisli Miroslav. Zurili su neko vrijeme jedan u drugoga, a onda Miroslav prekine šutnju: „Trebam tvoju pomoć.“ Tomislav se okrene s namjerom da ode, ali Miroslav nastavi: „U zamjenu ču ti dati što god poželiš, ali nitko za to ne smije saznaći.“ Tomislav se ne okrene, ali ni ne ode: „Mislio sam da si zaboravio na mene, a sad tražiš pomoć. Ne znam bih li likovao jer ti treba moja pomoć ili bio povrijeđen jer si me se sjetio tek sad kad ti je nešto zatrebal. Ali reci mi, kako bih ti ja pored svih tvojih uglednih prijatelja ikako mogao pomoći?“ Miroslav se nećkao, ali znao je da će morati odgovoriti, inače će Tomislav otici. Znao je i da će morati dati pravi razlog jer, nažalost, koliko je god Tomislav loše lagao, znao je prepoznati kad to drugi čine, i to odveć dobro. „Treba mi vodič. Netko tko će me neprimjetno odvesti do strojarnice.“ Tomislav ga je šutke promatrao još nekoliko trenutaka. Miroslav mu je u očima mogao vidjetida se primamljiva da je odbije. Kruha i igara, pomisli. Lako je pridobiti naklonost gladnog psa ako si dovoljno oprezan. „Ništa što ti imaš, nikakva tvoja blaga, ugled, položaji ne trebaju mi. Sve je to trulo jer dolazi od tebe. Trulo je kao i ti jer ne znači ništa. Bez svega toga, ti si ništa. Ti nemaš ništa. Sve što si imao, a da je vrijedilo, ostavio si.“

Miroslav duboko udahne kako bi se smirio. Vrijeme je nemilosrdno prolazilo, a njemu se nisu slušale prodike. Zausti da opet pokuša nagovoriti Tomislava, ali ovaj nastavi: „Trebaju mi lijekovi, za moju kćer, tvoju nećakinju. Neću dopustiti da ona nastrada zbog mog ponosa, ali to je zadnja stvar koju ču ikad tražiti od tebe.“ Miroslav

kimne glavom: „Trebaš me odvesti do strojarnice odmah. Lijekove će ti dostaviti sutra na ulazu u isto ovo vrijeme...“ Tomislav ga presječe: „Večeras. Bit će dostavljeni večeras, a poruku ćes poslati sada.“ Miroslav ga promotri. Koliko god mu je stav bio strog i suzdržan, i dalje se nije promijenio. I dalje nije znao iskoristiti priliku. Pošalje poruku, a Tomislav mu kimne glavom da ga slijedi. Hodali su prema Vratima štakora, a onda skrenuli desno u uličicu tik ispred njih. Nitko im nije prišao, čemu se Miroslav i nadao. Tomislav ga je vodio kroz splet uličica. Trudio se ne zaostajati, ali je morao paziti da se ne spotakne na smeće koje je ležalo na tlu. Nad njima su se nadvijali neboderi s čijih je vrhova treštala glazba, a reflektori raznih boja šarali su po svodu visoko iznad njih. Još ga samo nekoliko sati dijeli od cilja. Razmišljao je o proslavi na kojoj će održati svečani govor. U njemu će svoj uspjeh utrljati u lice svim ishlapjelim starkeljama koji su sumnjali u njegovu predanost i sposobnost. Tada će njegov put prema uspjehu biti završen. Postat će novi kapetan njihova broda. Za nekoliko sati imat će sve, sve ono što je i Tomislav mogao imati da je iskoristio priliku. Tomislav iznenada stane ispred dizala pred kojim su bili naoružani stražari. Nisu zabrinjavali Miroslava jer je znao da se Šelebaj pobrinuo da su to osobe od povjerenja.

Tomislav se okrene: „Što ti imaš u životu?“ Gledao ga je milostivo.

Miroslavu se zgrčio želudac: „Imam sve što mi treba. Sve što ja imam, mogao si imati i ti, da si bio dovoljno sposoban da to

uzmeš. Znam, novac ne može kupiti sreću i sve te gluposti, ali može ti pomoći da je ostvariš. Ti živiš na rubu gladi, a dijete ti je na samrti. Ne zvuči kao sreća.“ Tomislav promrsi: „Ja živim na rubu gladi, ali jedem s ljudima koje volim i koji mene vole. Meni je dijete na samrti, ali molim i borim se za njega jer to je dijete moja sreća.“ Miroslav krene prema dizalu. U sljepoočnici je ponovno osjetio tupu bol. Dobaci: „Ne trebaš me čekati. Zapamtio sam put natrag.“ Stade pred čuvarima koji se razmaknu da ga puste u dizalo. Prije no što se vrata zatvore, začuje Tomislava: „Miroslave, jesli li sretan?“

Strojarnica je bila prostrana i zaglušujuća. Veliki mehanizam podsjećao je Miroslava na uvećanu verziju starinskog sata. Složen mehanizam koji im omogućuje život na brodu. Mehanizam kojim će on uskoro upravljati. Spustio se stepenicama među strojeve. Bilo je kasno pa je u strojarnici bilo malo ljudi. Ostali su samo oni nužni koji su pazili da sve funkcioniра kako treba. Miroslav je koračao među strojevima koji su bešumno obavljali svoje zadaće, sve dok nije došao do onog koji mu je potreban. Izvadi iz torbe uređaj za ometanje i krene ga učvršćivati za stroj. Postavke će trebatи namjestiti tako da, kad uređaj izazove smetnju kontrolama, on tu smetnju lako uspije premostiti. Napokon ga uspije ugurati u jednu malu pukotinu između cijevi u stroju, kad začuje iza sebe užurbane korake. Okrene se te istog trena osjeti bol u bradi i sruši se na tlo. Iznad njega se nadvijao div od čovjeka. Div ga primi za odjeću i pridigne te Miroslav vidje još tri muškarca u istim radničkim odijelima kao što je ono koje je imao div. Jedan se

obrati divu: „Krešo, jesи ли сигуран да је то тај који је пријетио Томиславу?“ Див га приближи свом лицу и одврati: „Јесам. Видиš да је и ту покушао нешто petljati oko strojeva. Тко си ти?“ Miroslav protrne, али започне: „То је nesporazum. Нисам пријетио Томиславу...“ Див га поновно опали шаком те Miroslav осjeti уžarenу бол у носу те топлу tekućinu како му klizi preko usana. У глави му се vrtjelo, али покуша se sabrati te izusti dašćući: „Ja sam dokapetan ovog broda. Došao sam...“ Ovog га puta šaka pogodi u trbuhi i izbjige mu sav zrak iz pluća. Див га više nije držao па se srušio na pod. „Ne izgledaš kao dokapetan niti izgledaš kao radnik. Vjerojatno si potplatio čuvare jer si došao ovdje nešto sabotirati i okriviti nas. Prijavit ћу te.“ Miroslav osjeti paniku. Покуша ustatiti, али га uhvati napadaj kašlja. Svakim udisajem као да је добивао sve manje i manje zraka. Vrtjelo му се, а pred očima mu se mutilo. Bio je stjeran u kut. Sve ћe uništiti, sve ћe mi oduzeti, vrzmalо mu se по глави. „Нећe povjerovati оlošu poput tebe. Ti nisi ništa osim običnog štakora. Vrati se svoju rupu i moli se да за ово ne будеш kažnen.“ Iznad njega су se sad uz diva nadvila i остала trojica. Gledali su ga nepomično, а Miroslav je iskrivio usta u pobjedonosni smiješak. Одједном se u strojarnici začuje sirena, а svjetlinu bijelih svjetala zamijeni tamno krvavo svjetlo uzbune. Див se pobjedonosno nasmije, а Miroslavom prođe jeza. Uzbuna se nije trebala još oglasiti. On se trebao vratiti na главну palubu i tada se stroj trebao pokrenuti. Tada se trebala uočiti smetnja. Див nagazi Miroslavu на ногу, а он zaurla od boli. „Ajmo, dečki, до čuvara видjetи што се догада и пријавити ovog smrada.“ Див потрчи

prema stepenicama, али се она тројица не maknu s mesta. Jedan zamahne nogom i udari Miroslava u главу te se on sruši poput krpene lutke. Drugi ga pogodi nogom u trbuhi, трећи му nagazi на руку, а onda svi zajedno потраше за divom. Miroslav ostane nepomično ležati. Osjećao se као да plutи у bestežinskom stanju, а затим као да tone prema dnu boreći se за dah. Bio je tup на sve подраžaje, pred očima му је само sijevala crvena boja. Crvena kao njegova krv. Crvena kao njegova smrt. Imao je sve i u trenutku je to izgubio. Umrijet ће на поду, међу štakorima. U klopci. Nemoćan. Slab. Nikakav. Poražen. Kako sam izgubio sve?

* * *

Stjepan Kozarac bio je na svom ubočajenom mjestu за kontrolnom pločom kad se oglasio alarm. Zvuk je tutnjiо i remetio dotada mirnu večer. Svi tehničari, па и они dotad uspavani, trgnuli су се и počeli ubrzano pregledavati sve brodske funkcije i sustave. Kozarac je sve vrijeme netremice zurio preda se. Zurio je čak i kad je na главну palubu upala svita političara predvođena Šelebajem. Zurio je i kad je Šelebaj počeo izdavati naredbe njegovim ljudima. Zurio je u nadi да se povijest neće ponoviti, да neće ponovno izgubiti kurs. Zurio je u nadi да neće izgubiti cilj, malu točku koju je našao ponovno nakon svih tih godina. Malu točku koja je sada nestala као да никад nije ni postojala. У njemu se tada rodila zastrašujuća pomisao: možda nikad i nije.

Potrčko Halapir hitao je prema strojarnici. Kad se oglasio alarm, zajedno sa

Šelebajem krenuo je prema glavnoj palubi. Ondje je vladalo opće rasulo koje Kozarac nije ni pokušao staviti pod kontrolu. Bio je odveć osupnut te je samo zurio pred se. Šelebaj je počeo davati naredbe ljudima da se smire i vrati na svoja mesta, a onda je prišao nepomičnom Kozarcu i rekao da će morati javno reći građanima da je podbacio. Ovaj je pak samo odsutno kimnuo. Halapir je sve to vrijeme krajicom oka pogledavao prema vratima čekajući Miroslava da uđe. Čekao je, no Miroslav se nije pojavio, a prilika je izmicala. Okrene se prema Šelebaju, a ovaj mu samo potvrđno kimne te se Halapir uputi prema vratima. U pratnji dva naoružana čuvara do strojarnice je došao veoma brzo. Ondje su ga čekala trojica čuvara koja su formirala krug oko jednog od strojeva. Kad su ga primijetili, jedan istupi, salutira mu i reče: „Jedan od radnika napao je dokapetana i usmratio ga. On tvrdi da je nevin i da je zaustavljao sabotažu stroja te da nije ni prepoznao dokapetana. Jedan od naših trenutno ga nadzire. Što da radimo s njim?“ Halapir mu ne odgovori. Promatrao je Miroslava Ugrinu, sklupčanog na podu i oblichenog krvlju s bolnom grimasmom na licu. Nikad mu nije bio posebno drag i nikad mu nije bilo jasno zašto bi se Šelebaj udružio s njim. Prekorači preko Miroslava i pride stroju. Neko ga je vrijeme promatrao, a onda zavuče oprezno ruku i stade ga opipavati sve dok ne najde na maleni uređaj. Izvuče ga i razgleda. Uređaj je odigrao svoju ulogu. Navigacija broda privremeno je onesposobljena, ali ipak

nije izazvana prevelika panika i ostale su komande ostale neoštećene. To je vjerojatno zato što je tanka žičica na uređaju pukla. Halapir se okrene prema čuvarima: „Radnik je u pravu. Pustite ga. Ugrina je pokušao sabotirati brod i usmrтiti nas. Na svu sreću nije uspio. Samo smo izgubili navigacijski sustav, ali ništa što se ne može popraviti. Maknite njegovo tijelo iz radionice. Ja ću o svemu obavijestiti kapetana i ostale.“ Međusobno si salutiraju te Halapir kreće prema dizalu.

„Gospodine Kozarac, nažalost morat ću Vas otpustiti s vaše dužnosti. Pod vašim upravljanjem radio je čovjek koji je sabotirao naš brod. Isti taj čovjek bio je i pijanica koja nas je prije nekoliko mjeseci gotovo usmrtila. Počet će kružiti priče kako vi svoje ljude ili nemate pod kontrolom ili šurujete s njima u nadi da uništite brod i sve nas na njemu“, Šelebaj zastane vidjevši da Kozarac i dalje tupo zuri u prazno. Onda doda nešto tiše i umiljatije, kao da tepe djetetu: „Večeras ste put kući ponovno izgubili, ovog puta ne vašom krivnjom, ali to je možda znak da je vrijeme da se umirovite. Dobro ste nas služili izuzev ovog uistinu nesretnog kraja.“ Kozarac se napokon okreće prema njemu, otvoru usta i u očima mu zabljesne bunt, ali isto tako brzo i nestane te on zatvori drhtave usnice, okreće se i napusti glavnu palubu. Šelebaj povikne za njim kako će dobiti službeno pismo od odbora, ali Kozarac je već nestao s palube. Šelebaj se okreće

tehničarima te im svečano objavi: „Gospodin Damir Halapir će djelovati kao zamjenski kapetan, dok se ne izglosa novi, ali vrlo je vjerojatno da će on i ostati na toj dužnosti.“ Onda potapša Halapira po ramenu, okrene se na peti i s ostatkom svoje čete nestane kroz vrata. Sve je ipak ispalo kako treba.

Veru je zvuk krčanja razglasao trgnuo. Nije ga čula već jako dugo. Zadnji put kad se to dogodilo, bila je još djevojčica. Zadnji put prije no što se to dogodilo, mislili su da su pronašli put kući. Razglas je baš kao i sad krčao, prodirao u svačiju kuću, u svačiji stan i u svačije srce i davao nadu samo da bi je trenutak kasnije oduzeo. Svaki zadnji djelić nade. Tog je dana svima onima koji su se nadali boljem sutra to sutra istrgnuto iz ruku. Oteto. Majka joj je rekla da je taj dan, taj trenutak, bio Božji znak. Bili su blizu. Stvari će se promijeniti nabolje. Morale su. Ali nisu. Nisu u narednih 50 godina. Isti glas od prije pedeset godina objavio im je da su bili blizu, da su imali put, ali su ga izgubili. Ovog puta ni nuda se nije pojavila. Javili su im samo da im je trag izmakao. Stjepan Kozarac nikad nije zvučao tako očajno. I kad su pored nje projurili ljudi poput vihora, zahvatila ih je zaglušujuća kakofonija bijesnih prijetnji isprekidanih pokojim jecajem. Kad je stampedo prošao, zapazila je Tomislava. Išao je užurbanim korakom. On joj je oduvijek bio posebno drag. Čuvao je njezinog Krešu kad su mu roditelji umrli i donosio joj je što god je trebala. Bio je

dobar i pošten čovjek. Brižan otac i odan muž. „Evo, ovo je ostavio neki momčić u odvratnom odijelu za tebe.“ Tomislavu se lice ozari, a njoj srce zatreperi. „Hvala ti. To su lijekovi za Mariju. Sad će ozdraviti pa ćete je doći posjetiti. Ti znaš bolje pripovijedati od mene.“ Vera se nasmije: „To je zato što ti nedostaje mašte. Ajde sad požuri, tvoji te već sigurno čekaju.“ Spazi Krešu kako dolazi te nastavi: „Evo i meni mog Kreše.“ Tomislav krene dalje niz ulicu, a Vera mu dovikne: „Reci Mariji da se ne boji mraka! Reci joj da se svjetlost uvijek probije. Reci joj da će sve biti u redu kad ste zajedno. Reci to svima, a ni ti to nemoj zaboraviti. Sad požuri.“ Tomislav potrči, a njoj niz obraz klizne suza. Tomislavu je ovo prvo krčanje. On još ima plamičak nade u sebi. Nada se da će se vjera isplatiti. Nada se da će jednom pronaći put iz nebule. Krešo sjedne pored nje i zagrli je. On zna. „Vidjet ćeš i ti more, nona. I bit će baš onako prekrasno kako si mi ispričala. Veličanstveno i nepregledno. Toliko da će se spojiti s nebom.“

Poljubi joj tjeme, a ona samo kimne i izgovori: „Nadam se.“ Pomišli na Tomislava koji žuri svojoj obitelji. On ne zna. On će tek saznati da nade više nema, ali barem će svi biti zajedno.

U dubokoj boli (zbog pada niz stepenice) javljamo svim obožavateljima, štovateljima, sljedbenicima te inkasatorima tužnu vijest da je danas u 2023. godini života nakon duge (45cm) i teške (26kg) bolesti [*Majdanpek-Versaćeov sindrom* u kombinaciji s *Elton John-Čikatilovom bolesti, tumorom raka, infekcijom, lupusom i autoimmunom amiloidozom**] blago u Gospodinu tragično preminuo naš voljeni šogor, sestra, očuh, pašanac, zaova, *Sedmi Veliki Meštar Klučodiž Konklave Zmajevih Obrva Četmaestog Reda Sa Škarama I Lenton S Likom Vrburga Koji Je Trokiro* te poglavar Crkve Serijaliziranih Života Izmaštanih Ljudi kao i Crkve Naše Milosrdne Neutješne Djevice Koja Nonstop Plać (Osim Srijedom Kad Se Krevelji).

DANIJEL BOGDANOVIĆ

Nakon pogreba na groblju Sv. ko pogleda, dužan mi je pivo, na tajnoj će se lokaciji** održati izbor *Osmog Velikog Meštra Klučodiža Konklave Zmajevih Obrva Četmaestog Reda Sa Škarama I Lenton S Likom Vrburga Koji Je Trokiro*, ujedno i poglavara Crkve Serijaliziranih Života Izmaštanih Ljudi. Ova druga Crkva se zatvara jer nije uspjela naplatiti dug od Agrokora – što je potpuno nebitna informacija za ovu prigodu, ako ćemo iskreno. Bitno je da će novi poglavar nastaviti Pisanim Riječi održavati naš izmaštan svijet živim.

Tinta Mu i inspiracija nikad ne presušite!
Šalaj, presušile!

*dijagnoza: dr. Gregory House
**Miroslava Kraljež 18, drugi kat

Teško je napisati nešto kao uvod u osmi nastavak serijala koji u nekim krugovima ima kuljni status. Ako se dosad niste upoznali s njim, svakako prokopajte po starim Parsecima (sve je na internetu) kako biste spoznali svu dubinu slavonskog ruralnog ludila svijeta koji je stvorio Bogdanović, a i kako biste uronili u slavensku psihodeliju onako kako treba, natenane, ispočetka. Ili nemojte. Ponekad je dobro skočiti naglavačke, bez preduvišnjaja. Pa uronite. Knjiga žalbe nalazi se na šanku, ali novce ne vraćamo.

Umro je SVMKKZOČRSSŠILSLVKJT, živijo OVMKKZOČRSSŠILSLVKJT!

Đuro Kecelja & Danijel Bogdanović

(*Duro Kecelja? Kaki vražji Đuro Kecelja, ko je on i šta oće?! Vidim ja da ti se to pitanje mota glavom. To, il: ak je čovik paralizirat i nema imvalidska kolica, jel se on onda računa ko nekretnina? Jedno od ta dva pitanja, zisher. Đe je Bogdanović, šta je šnjim? E, da nebi! Moraćeš pročitat ovo dokraja da saznaš. Nema umene na brzinu – pitaj bilo koju prostitutku. Il ljudi koje sam reanimiro. Dobro, njih neš moć pitat. Onda samo prostitutke.*)

Čim je Velimir al-Mislirat Gujanec, selski ZAVNOH⁽¹⁾, sin Saudijskog Arabijanca Aladina iz Al Džazire (kod mesnice Al Mirishi, pa prva desno) i Dalmatinskog Zagorca Al Kara iz Sinja (kod mrtve lisice na drumu, pa druga desno) te trostruki dobitnik nagrade Zlatni tuš, daklem, čim je gorespomenuti svoju dužnost obavijo, eto ti četir naše babe sa klupice se pomamno dižu i ko kljusad sakata na trampolinu do oglasne žalosne vrbe poskakuju.

Na vrbi osmrtnica još toplinom štamparijskom odiše, a nanjoj friško preminuti se kočoperi.

Čitaju babe čitaju (neke jednom, druge se povode onom: Fata je Fata, al dvaput je dvaput!), a onda veli Draženka: „Čiji je otaj? Kolko ja znadem, nema takog prezimena u našem selu.“

„To je jamačno izbjeglica“, nudi Filka objašnjenje, „iz Asirije.“

1) ZAVNOH – Zakucavač Važnih Novosti, Obavijesti i Hentaja (iz zbornika PIZDA – Sto i jedan akronim koji ne znači ono što mislite da znači, izdavač: Udruga ljubitelja genitalija, Špičkovina, 1986.)

„Ne zvuči mi to baš ko neko njijovo (za koju se doduše ispostavilo da je rak limfnih žlezda, al neću sad tu cjeplidlačit). Kake su otad seksove on i Filka imali, uf! A kake tek bukake!

„Jes upoznala kad kojeg Asirijčanina?“

„Pa... ne.“ „Onda, šta pametuješ? Otklen bi onda mogla znat kak se oni prezivaje?“

Draženka ju sumnjičavo gleda. „A jes ti upoznala nekog od njih?“

„Apsolutno nikad.“

Draženki puče kapilara u oku, a Anka dotle škilji čitajući pomno sva ona slova koja još nije zaboravila (da ju usred noći probudiš, do DŽ će nabrojat ko iz topa, do L već ko iz aterosklerozne žile, a dalje od toga joj je ko u peleni bebe iz Ruande – prazno), pa će: „Mene nešt drugo muči. Kake to ovi crkve spominju, a da nisu katoličke? Šta katoličke – *rimokatoličke!* Crkva izmaštanih ljudi?! Štajto?“

„Crkva serijaliziranih života izmaštanih ljudi, molit Ću lipo!“ uzdignuta ju prsta ispravlja Filka koja ne voli kad se stvari s pol kurca odraduju. Tak je i njen pokojni muž odradio s pol kurca. Doduše, on je tako rodit – bez one rotkvice gore, tako da je, jadan, pišao usebe – i nije si mogo pomoći, al Filki je to svejedno smetalo. Pa se jedne noći iskrala iz kreveta, ošla u komšiju štalu i prišla njegovom rasplodnom biku. Pogledala ga je, prošla dalje i uzela kuglu za kuglanje iz kace koju je komšija koristio za kiseljenje kupusa. Kuć se vratila i dok joj je muž hrko ko nilski konj na parenju, autogeno mu zavarila kuglu na polkurac. Ujutro mu je bilo male čudno šta piša iz tri rupe, al pomislio si je – *dođe to s godnama.* Ko moj čaća i njegova treća ruka

„Neznam kak vi“, uznemirita je Anka, „al kad je nekom prezime kršenje druge Božje zapovidi, taj u mom leksikomu more stataj samo uz priložnu oznaku načina: satarom, i priložnu oznaku mista: po jugularnoj veni. Ja idem na otu tajnu lokaciju, da ja vidim kaki mi to bogohulnici crkve poganske u komšiluku uzdižu! Da jih uzrak dignem ko devedesprve! Jel idete s menom?“

„Ne“, veli Filka.

„M-m“, veli Draženka.

Jula glavom odmahuje.

„Ne idete?!” snebiva se Anka.

„Ne“, veli Draženka.

„M-m“, veli Jula.

Filka glavom odmahuje.

„A jeste gamad, stvarno ste gamad! A men nije teško ići kad me zovnete da se tućem sa vašim drakulama i čupakabrasima, ijako me vjera uvjerava da oni ne postoje! E zapantićete kad je Ankin bič zadnju glavu odsiko, ja vam kažem!“ mrmlja ona i prstom visoko u zraku maše dok bijesno od vrbe odlazi. Trojac njenih drúga se na klupicu svoju vraća. Dok Draženka i Jula o Istanbulskoj komvenciji teoretiziraju, Filka iz poprsja koricu kruva izvadila pa žvaće i veli si: „Otaj Bogdanović... jel nije on neki košarkaš?“

Penje se tako naša Anka na drugi kat tajne lokacije u Krležinoj ulici 18. Stepenice drvene i škripave, zidovi masni od lišajeva, gljivica, muha i kajgana, neđe s tavana seks između rakuna i Ukrajinke odjekuje. Na jedinim vratima u hodniku obloženom s derutnim tapetama s mustrom Ante D. Japića dok igra košarku u bjelom trikou još jedna osmrtnica zaljepita ko i ona na oglasnoj vrbi. Malo Anku prpa neka uvatila. Nikad prije u ovoj kući nije bila, nit iko kog pozna – to je jedna od onih kuća šta stoe neđe sastrane i stoput projdeš pokraj nje, al ju nikad ne primjećeš. Nju je neki bogati ribar davno sagradio (još prije neg se Anka rodila) koji se obogatijo loveć električne jegulje i prodavajuć ih HEP-u.

Osim toga, kako te prpa uhvatit neće kad si okružen nekolicinom Antetova D. Japića koji igraju košarku u bjelim trikoima?

Pokuca Anka lagano na vrata, a ona se otvaraće sama od sebe, uz škripu naravno, ko u svakom hororu koji do sebe drži. Unišla Anka, a vrata – *tres!* – za njom, jer još se nisu ta vrata rodila koja će se u hororu lagano zatvoriti.

Zastade Anka, a šnjom i srce joj pred uznemirujućim prizorom.⁽²⁾ Đe se u bilo kojoj kući koju obiješ nalazi dnevni boravak s kaučovima i radiotelevizijom, to je ovdi drveni pod posut zemljom crnicom i načičkan mramornim nadgrobnim spomenicima pozabadićima u njega – ko neko malo kućno groblje. Pod svakim spomenikom lampijon crveni nestrpljivo titra, a ožalošćena grupa ljudi se ukukluklanila u

dugačke crne haljine sa šiljastim kapuljačama na glavama (objema). Na prsima im ambleni koji prikazuju velku čelavu glavurdu s još većim nosem i ušima. Okupilo se bar dvajst ljudi i svi tiho žaluju. Tešku tišinu jedino glasno stenjanje na ukrajinskom remeti – rakuni su poznati kao nežni ratnici i žestoki ljubavnici, a znadu i s šapama.

Anku niko ni dabi pogledo, valjda misle da je jedna od njih jerbo je i ona sva u crnini. „Faljen Isus“, ona će nagonski kad je stupila među grobove, pa se brže-bolje preko labra zvizne. Gleda ona ožalošćene, očel koji na njen pozdrav ispod haljine hekler izvuć i rafalima ju natemfat – al niko ništ. Pa kad se *niko ništ* nastavilo, slegne Anka ramenima i međ ljudi stade da vidi (i po potrebi reagira) na ovo sektaško jugokomunističko ubašenje koje se sigurno sprema.

Međutim, ništa, pa ništa. Pa još jedno ništa. Grobovi šute, ožalošćeni isto, jedino lampijoni navijaje za rakuna i Ukrajinku. Prošo tako sat, prošla i dva i Anki već pomalo dojadilo. Izvukla ona krunicu svoju, pa iz razonođe desetice moli. Taman kad je došla do *koji je od mrtvih uskršnuo*, začu se neko duboko brundanje (*da to rakun ne svršava il Ukrajinka ne kvifuje?*, pita se Anka), a za brundanjem se čitava soba zatrese. Popadaše slike sa zidova, popadaše i lampijoni.

Anki ruka odma prema marami poletila, al niko se od ožalošćenih ne miče s mjesta. Il je ona ovo samo umislila il je bio neki omanji potres il joj samo criva rade. Ništa, ostala i

2) Ne, nije Ante D. Japić dok igra košarku u bjelom trikou. Reko sam: uznemirujući prizor, ne nehumanii.

ona na mjestu. Al eto ti, mjesto se počelo micat pod njom, spomenici se nadimat koda je neko s kata ispod pojeo najveći tanjur graha na svjetu i sad je metan proradio. Anki nije jasno šta se događa, pa se brže bolje povuče skroz do zida, dok ostali ljudi ne.

Odjednom zemlja eksplodira i iz drvenog poda (na drugom katu!) izroni ogromna ručerda, puna loše raspoređenih mišića, dlake i crnih žila. Iznikla ruka sve do ramena, pa stala prstima micat i šakom vrtit koda joj je utrnila bila. Za tom rukom evo još jedne iz poda izranja, a soba odjednom izgleda nekako mala, sitna, skučena i sva se nakrivila. Anka se u čošak odvukla sve gledajući kako bi se vrata mogla dočepat i zbrisat odavde. Ruke se u međuvremenu u pod zabiše, pa stale ostatak tijela izvlačit. *Ajme, Gospode, misli si Anka, pomož mi ako Boga znadeš!*

Evo, izvukla se iz poda i ramena – među dlakama i žiljem tregeri se od potkošulje vide – a onda iskoči i glavetina. Velika, čelava, prepuna kvrga, mišića i žila. Oči sitne i crne, tek se trebaju razvit, a iz usta jezik dugački, zgužvan, do poda visi.

Diže se stvor dalje, ostatak tijela mu prekrit potkošuljom i tankim lanenim gačama – al sve i dalje dlakavo, žilavo i deformirato. Kad se cjeli izvuko, rasteže se i stade po sebi tuć, mlatarat te udarat, tjerajući tako mišiće na prava mjesta, zglobove kud treba, razvlačeći oči, uši si i nos. Čim se sve rasporedilo, zamahne gorostas prema ožalošćenima i sve ih u jednom pokretu stepi na pod. Anka se

snebiva od prepasti i groze: ožalošćeni nisu pravi ljudi, nego kartonske makete. Samo je ona (uz ovu nakaradu) od krvi i mesa u ovoj sobi.

Kad je stvor video da niko od onih koji su ga dočekali nije zapravo živ, urlikne gnjevno, a glas mu ko u IMT-a 565: „Oču jest! Đe mi je hrana i meso? Đe su mi podanici?“

Anka da će se odmaramit, kadli neko na vrata kuca. Otvoriše se ona onako hororski, a na ulazu zgodna plavuša u ljubičastom korzetu – raščupata, razmrljane šminke i nogu odvajkada neobrijatih – i omanji rakun s drvenim dildom u šapama. „Pa dobro“, plavuša će na sramotno lošem hrvatskom, „ne želim zvučati nametljivo, no ipak biste se mogli malo udostojiti te utišati svoje strasti. Moj klijent je platio izvjesnu razinu komfora i ja mu je namjeravam pružiti. Molim vas, ne ponašajte se kao da ste jedini korisnici ove zgrade! Doista, moram pokuditi vaš neodgoj...“

Ostatak njene lošo sročite rečenice je završio u ustima stvora kad ju je zgrabijo i sažvako nemilosrdno ko krokodil Jujua. Rakun stao panično tapkat šapicama i dildom, tražeći izlaz, al čudovištova ruka je brža. Kad je i njega užinao, stvor se još jednom proteže i dogodi se čudo. Ne ko ono u Međugorju, neg malo profanije. Eto ga, smanjuje se monstrum, u normalnog čovjeka se uobičuje⁽³⁾, iz potkošulje mu polo majica niče, iz gaća traperice. Pročelava glava je i dalje tu, al sad su oči normalne. Anka u čošku još razmatra bil se odmaramila il nebilo se – možd je maloprije to bilo gnjusan stvor za povraćanje i ribanje

3) Ante, ugledaj se na nj, svega ti!

očiju s ribežom, al sad je onako zgođušan i uglađen i fin, reklo bi se u njenoj kući, za perineum polizat!⁽⁴⁾

„Ja sam Jadranko Mikulić Štrec,“ veli novostvoreni čovik glasom istovremeno prodornim, piskutavim, pušačkim, pomalo i filantropskim, „novi poglavar Crkve Serijaliziranih Života Izmaštanih Ljudi, te Osmi Veliki Meštar Ključodrž Konklave Zmajevih Obrva Četrnaestog Reda Sa Škarama I Lentom S Likom Varburga Koji Je Trokiro! Zašto nisam dočekan od strane mojih podanika i štovatelja od krvi i mesa, nego samo od njihovih kartonskih avatara? Gdje li su samo, heretici, neznabrošci i svetogrdnici? Zar vas nije strah boga našega, Velikoga (tijelom, duhom malo manje) Ante?! Ovim svojim činom pljunuli ste na svetu Knjigu Svega i Svačega vol. I-DCLXVI i sukladno tome bit ćete... Oh, ma vidi ti to. Ipak nisam posvema napušten.“ Gleda on Anku, a njoj malo milo.

„Ti si jedina u krvi i mesu došla prisustvovati mome imenovanju... A ova govna“, šuta Jadranko Mikulić Štrec kartonske ljude, „njih ču sve u sljedećoj priči po kratkom postupku! Međutim ti, ti si iskazala pravu istinsku vjeru! Znala si kako u Knjizi Svega i Svačega, vol. XL, stranca 795, vers 18, konvers 22, Dražen 31:55 stoji da se po imenovanju moram nahraniti, citiram: *utrobom ploda tvoga*, završetak citata, što je u našemu slučaju čovječe meso, kako bih se na taj način prožeо životnim sokovima teme svojih skriptura – a to su ljudski životi i svijet u kojemu žive – i

ipak si došla. Odlučila si se nesebično žrtvovati za Crkvu i to ču iznimno znati cijeniti. Stoga ču tvoj život opjevavati i obasipati te zlatima i rubinima, svakojakim blagodatima i milostima...“

„Ček malo, ček“, Anka će, rastrgana izmed ljubavi prema katoličkoj vjeri i opravdane mržnje prema svim drugim vjerama ikad, te ljubavi prema potencijalnom snošaju s lipim čovikom i opravdane mržnje prema potencijalnijem snošaju s gadnim čovikom. „Jesam ja to dobro čula? Veliki Ante?“

„Ne izusti imena Njegova uzalud! I nije Veliki Ante nego Veliki (tijelom, duhom malo manje) Ante! Prava vjernica Crkve Serijaliziranih Života Izmaštanih Ljudi ne bi smjela ne znati ime Njegovo. Jesi li ti doista naša vjernica? Još mi se nisu pospajale sve sinapse u mozgu, pa do nekih informacija još ne mogu doći, ali sve mi se čini da si ti samo jedan od likova iz priče koji je slučajno zalutao ovdje, u stvarnost.“

„A men se sve čini“, Anka će, al, ono, ^ nimalo ne uznemirita riječima toga čovjeka, „da sam naletla na najtulaviju religiju koja se ikad izrodila na svitu. Nemoj mi sam reć da je taj bog Ante o kojem divaniš...“

„Veliki (tijelom, duhom malo manje) Ante!“ ražestio se Jadranko Mikulić Štrec.

„.... onaj isti šta je naslikat tu vani na tapetama?“

„To su freske! Prikazuju Svetoznjega kako se uzdiže na Nebesa i odonud će doći

4) Izraz je nasto kad su Anka i njen četvrti muž radli jedne godine sezonski u Neumu. Ona je skupljala smeće i prala pločmike, a on je ladijo jaja (gostima u jednom hotelu). Njoj se nije svido poso, pa se stalno žalila, a muž bi ju svaki put ošamario i vikno: „Peri Neum!“ Tako joj je ostao taj nadimak. A ostatak izraza... e tu je već patologija u pitanju..

kuditi žive i mrtve jer nisu glasali za njega na izborima... Šta je smiješno?!"

„Ništa“, kesi se Anka i rukom odmahuje, jer, jebiga, je smiješno, „samo ti nastavi.“

„Vidim ja kamo ovo vodi“, Jadranko će Mikulić Štrec, srdit i lijen, al prije svega neumjeren u jelu i piću. „Toliko si ogrezla u tu svoju kvazi-religiju da ne vidiš šumu od slona! Neka, smij se Tvorcima svojim. Moji prethodnici su stvorili ovo tvoje imaginarno nebo i zemlju. *Napisali* su tebe i tvoj svijet, a ja nastavljam tamo gdje su oni stali. Ti i tvoje prijateljice postojite samo u našim glavama, vaši ništavni životi mole, preklinju moju šaku da ih ne zdrobitim među prstima kao crve. Sedmi Veliki Meštar mi je ostavio bilješke kako je on zamislio da se vaša priča dalje treba održavati, a moje je da ju nastavim, sve dok i moje pero ne presuši te prepustim mjesto poglavara Devetom Velikom Meštru. Mogao bih vas sve zgromiti, zbrisati ova nebesa pod kojima stojiš i ovo tlo po kojem kročiš da nitko nikada ne sazna da si uopće postojala.“

„Mogao bih“, nastavlja Jadranko Mikulić Štrec, ohol i škrt, pa se prknom prisloni na jedan spomenik, „ali, bez brige, neću. Bit ću veći muškarac od tebe, kao što se poglavaru jedne crkve pristoji. Nisi ti kriva što si žena. Kriva si što nisi operativno promijenila spol, kad si to shvatila. Ali, razumljivo je – žena si, nemaš muda za to. Puno je godina pisanja pred mnom, a ja ću biti milostiv poglavavar i Tvorac tebe i tvojih prijateljica – Pod mojim perom vaš će svijet prosperirati, bit ćete bogate i slavne, mlade i

seksipilne i tada ćete spoznati slavu i veličinu Velikog (tijelom, duhom malo manje) Ante! Osim toga, pisat ću vas u skladu s gramatičkim i pravopisnim pravilima, stilom ugodnom oku i, ponajviše, mozgu. A ne kao onaj nepismeni Bogdanović koji vas je neprestano mučio i tlačio, budala! Napomenimo i kako sam ja, za razliku od njega, još i zgodan, muževan, pametan, bogat, mudar, mirisan, duhovit, pronicljiv, obdaren, izdržljiv...“

E, tu mu otpade glava i otkotrlja se mišovima za ručak koji samo pljunu na nju i poseru joj se u nosnice i bace ju u osinjak.⁽⁵⁾

Izašla Anka opet zamaramita iz grobljanske sobe, pa dlanove trlja konda su prašni. A i jesu. „Tako. Još jedna crkva manje na svitu. Moja vjerska dužnost je izvršita.“

„Mifliš da je ovo gotovo?“ trže ju glas, malo jareći, malo juneći. Anka se okreće, al jedini kog vidi je Ante D. Japić na tapeti. Bijeli triko mu se napeo na ugrušcima tijela, košarkaška mu lopta tuguje u ruki.

„Jel mi to ti govoriš?“

Tapeta šuti.

Anka da će krenit, kadli: „Sufrest ćemo se mi opet!“

Anka se brzo okreće, a Japić ni mrdnit ni prdnit. Možd si samo umišljam, umišlja si Anka, pa kreće niz stepenice silazit.

5) Anki je bilo dopizdilo slušat njegova narcisojdna sranja, pa se odmaramila i muflončini bez pardona glavu odcaparila. Eto mu sad njegovi epiteti, da mu eto! I crkva!

„Šta je, ufrala si se, a?“

Ovaj put se ne okreće. Silazi ona, a brzi
glas odozgor nastavlja dobacivat.

„Bježi bježi, al nećeš dugo!“

„Pobrifikat ču podove s tobom!“

Izašla ona van, pa ruku u grudnjak tutne.

„Nećeš me fe tako lako riješit!“

„Kad god budeš jela, ja ču ti iz tanjura
izač! Kad god budeš frala, ja ču ti iz guzice
izač!“

Izvuče Anka ruku van, a u šaki nekoliko
štapića dinamita. Svaka baba nosi sa
sobom dinamit, jer kako veli Bablji kodeks:
nikad ne znaš kad će ti zatrebat. Kad ga je
rasporedila oko temelja kuće, ode ona
nazad na klupicu, k drúgama koje izvještaj
čekaje.

„Šta je, pičko, bježiš?“ više glas iz zgrade
i dalje. „Nemoj da sjednem na motor i
pokušam ga pokrenut uz nadu da će gume
izdržat moju težinu!“

„A, šutiš, maca popapala jezik?“

„Ogladnio fam, jel ima koji nerast za pod
zub? Il bar tri tuceta jaja na oko?“

Dok je prolazla pokraj oglasne žalosne
vrbe, markerom kojeg je, ajmo reć, *slučajno*
imala u džepu, Anka prešara ono **DANIJEL
BOGDANOVIĆ** na osmrtnici i polagano
slovkajući: „Jaaaa.. dran... kooo Mikuuuu....
lić... Šššš... treeeec...“ samozadovoljno
ispisuje ime Osmog pokojnog Velikog Meštra
Ključodrža: **ČETIR KILE PINĐURA, A
MORE I TURŠIJA.**

Pa uz zlobni smjeh sjede na svoje
mjesto. *Eto vam, sad birajte devetog!*

Babe šute i pred se gledaju, kadli
snažna eksplozija rukne u blizini. Dije se
dim i buka runjenja i spadanja cigli, ljudi iz
kuća prestrašeno izviruju, a babe šute i
pred se gledaju. Samo čuješ sitan glasić
koji negdje ispod ruševina dovukuje: „Razbit
će te ko beba zvečku!“

„Ja kad fe zainatim, nema te mačke koja
nenaparena ostane!“

Babe šute i pred se gledaju.

Onda se Filka javlja: „Otaj Bogdanović... jel
nije on neki nogometaš?“

(*Eto. Sad znadeš čitavu priču omeni i zašt sam ja odsad umjesto Bogdanovća. A ak ti
štagog još uvik nije jasno [recmo: mentalno si retardirat, valjak ti prešo priko glave, mater te
ko dite tukla ščorapom punjenom šoderom, član si HSLS-a] slobodno mi pošalji emajl na
adresu: tajna lokacija, Miroslava Krleže 18, drugi kat. Odgovort ču ti prpošno... oču reć,
promtno.*)

I daj zovi više nekog da makne one tapete iz hodnika, matere ti!)

*Pa da vidimo šta su nakon zadnje kulinarske epizode zakuhali Bogdanović i Kecelja!
Osma epizoda baba na klupici, skupilo se već za zbirku, al ovog puta babe nisu na klupici već na groblju gdje se odvija...*

BABE NA KLUPICI

epizoda 8

Masovna sahrana, a potljam karminje

Đuro Kecelja

Blatno, na klupici pred kućom četiri babe u crnini⁽¹⁾ sjede. Pred njima se povorka kreće, a žalostnih te uplakatih ljudi, majketi, ko nakon *K'o te šiša* bindvočing-partija. Svi poda se gleđu, zamišljeni i tugom opsluženi. Na pročelju povorke jedanajst ljesova zavezatih jedan za drugi špagom mukotrprno vuku dva Ljes-dida, a na začelje se digle naše babe i povorki se pridružle. Jedino na čelju ničeg zanimljivog za spomenit nema (osim možd da Hitler nije pobjego u Argentimu, neg u Split).

Anka se sva zajapurila od *pokojmudušid-*

be, Jula tapka ko prepadnuta prepelica u pepelu, pa zastane i mjehur opusti, a Draženka i Filka sve škicaju okolo.

„Nisam vidla ovolko mrtvih na okupu“, šapče Filka, „još odkad sam isla na godišnji sajam neidentificiratih glijiva u Jèdeszùmrèsz kod Pećuha. I sve to zbog Mađarce i njenog muža. A ja sve to propustila.“⁽²⁾

„Blago teb“, veli Draženka, zubalo o skute si brišuć. „Ja još nemorem hrani prić. Odma mi se želudac diže, ko penis u ždribca pri susretu s konjom ženske

1) Ovog puta nose robu za žalovanje, kojui, baj devej, vrlo lako pripoznat te od druge bablje robe razlikovat. Sam tribaš babi, kad glede na drugu stranu jel ide vlak, podić suknju i podsuknu i podpodsuknu. Ak joj je podpodpodsuknu crne boje, našpircata sa Pinom Silvestrom, onda baba ide na sprovod. Ak joj je crna i nepošpircata s parfonom, onda neide. Šta, a štas ti mislio/olala daću reć? Da se baba onda usrala? De ajd, saberi se. I operi taj pogani mozak.

2) Znam ja još neke koji su to propustili. A da je skup HAJDEZELJA, to neb propustio/tla, jel, komuniste? Trk odma užicat Parseke brojove 132&136 i pročitat duplu priču „Invizacija jelokradica“ i „Promjeniti“! Uskličnik!

pasmine. Ko kad sam bivala trudnom, pasam štrcalu neprobavitu hranu uzduž i popriko!"

„A Mađarce i muža joj, od njiju ni traga ni...“

„Nećmo sad otome“, Drnaženka će tiho, klepnuvši zubalom Filku preko zubala. „Previše slunšnih aparatića oko nas. Potljam.“

I nastavljaju tako one procesiju prema groblju, dok mnoštvo plače, Filka komadić nečeg s Draženkinog zubala žvače, a jedan pijetao na kokoš žudno skače.

Selsko groblje smjestito na prostranoj ledini obrasloj travuljagom i dračama, ograđeno samo šibljem i vrbljem. Dvadesetak grobova u njem, većina s običnim drvenim križovima označena, tek tu i tamo neki betonski spomenik na kojem je mahovina pojela sva slova, pa samo oni čijim bližnjima grob pripada znaju ko u njem leži – a često ni oni. Jer su pijani. Usred groblja kapelica se uzdiže, al kako nije bilo dovoljno novaca i materijala, moralo se birat: il će imat tornjić ljeti za Boga dozivat da dotrči s koloturom po dušu pokojnika il će imat dovoljno prostora za uć unutri. Pa je selska imteligencija jednoglasno⁽³⁾ odlučla da je bitnije imat direkni wi-fi sa Stvoriteljem. Jebeš prostranost, začeg onda imademo zglobove savijače? Tako da sad u kapelicu jedino svećenik more ući, al mora upuzat unutri na sve četeri.

Okupilo se tako mnoštvo po groblju, a

ljesovi poslagani ko sardine s onim moržom, jedan nuz drugi pred kapelicom. Ljes-didovi iskopali jedanajst friško iskopatih rupa i sve se ponosno pred usidjelicama te udovicama nadimlu, jel znadu; one će znat cjenit kad muško dobro s rupom koja smrdi na leš manevrirat umije. Žamor među ožalošćenima žustro žubori, kadli, eto ti nenajavljeni zvuka harmonike, bubnja, basa i malo gitare i svaka konverzacija staje.

„O, čemera ti“, Anka će, šmrcajuć, „biće i muzike. Sprovodna muzika me uvik raspla...“ Eto je na. Napiso sam: *Svaka! Konverzacija! Staje!* Anka se, mršteć, ogleda oko sebe, pa si zbnjeno pročačka uši i nastavlja slušat muziku koja se polako uhodava, sve dok se iza kapelice ne pojavi čovjek u sivom sakou, s bradicom kozjačkom i pogledom nekoga ko razumije tugu (tuđu, uglavnom), pa stade sjetno međ grobovima hodat, pojeć folk-elegiju⁽⁴⁾ od svih tužniju:

*Kosturi izlaze iz grobova
jer žele da unište ljude
popit će nam oči i mozgove
masakr će da bude*

„Štaje ovo? Kakes to riči?“ čuju se šapati među ljudima. „Jel to neka reklama? Jel za Slim Fast?“

„Onaj... Jel ne sviraje inače trubaduri na sprovodima?“ čudi se Filka, sve oko sebe pogledavajuć. Glave se zbnjeno obrću, obrve još zbnjenije uvis skaču, a Anka na koljenima rida i u suzama (te ribljoj kosti koja joj u grlu zapela još otkad je Debeli

3) Jer je samo jedan čovjek došo na glasanje.

4) Krneš jubito, pa napišeš: Horror Bishke Masovna sarana. Ondak nastaviš čitat s muzičkom udlagom poradi boljeg uživljavanja u narativ. Te čvarci.

5) Etoti sad, nečitatelju jedan sotonski!

Juraj prid njom eksplodiro⁽⁵⁾) se guši.

„Braćo i sestre“, umiruje ljude velečasni Vjeroljub, „ovo je jedina pjesma koju uspjedoh pronaći, a da odgovara našoj situaciji. Alternativa bijaše *Deset malih crnaca*, ali držim da bi bilo neumjesno pustjeti tu pjesmu. Mi, naime, imamo jedanaest mrtvih.“

„A štaje sa *Ave Marijom?*“ pita netko. Drugi dodaje: „Ili *Tirz in Hevn?*“

„Kad se vi zaredite“, srdito će velečasni „onda čete moći biti DJ-jevi na pogrijebima! Do tada, jezik za zube!“

„Ante,“ jada se neka bakica svome starčić-mužu, „ja nifam ponila fube. A diću ja f jefikom?“ Dotle je pjevač otpjevao i drugu kiticu, pa se popeo na betonski spomenik zbog pojačavanja impakta refrema. Raširio on ruke ko prorok Izajia pred Efežanima (ili sličnima) i najavljenim refremom utjera nožinu žalosti u najdublje pretklijetke srdaca i onih najneožalošćenijih!

Sveža raka je iskopana
u njoj naša tela bit će pokopana
crvima ćemo biti hrana
masovna sarana x2

Dok Anka ne može ksebi doć od pogodenosti tekstrom, pa se valja u blatu i nariče, uvlači se velečasni Vjeroljub u kapelicu, sve stenuć i zglobovima krckajuć, pa se okreno i izviruje van.

„Zahvalujemo se gospodinu Horroru na ovoj, za ovu priliku, nadasve umjesnoj odi Kraljevstvu nebeskome. Njegov album možete pronaći u crkvi, pored Glasa koncila. Platjeti ćete ga onoliko koliko vam je na srcu, braćo i sestre, ali ako vam na srcu nije barem četirideset iznosa koje

dajete za lemojzinu, završjeti ćete u paklu! Maloprije sam provjerio sa Stvoriteljem! E, a sada... Draga braćo i sestre...“ pa jaukne kad se koljenom na ekser nabo. „Okupio nas je ovdje najtužniji trenutak kojega naše vedro selo do sada vidje. U jednome danu jedanaest je naših sugrađanina Svevišnji odlučio pozvati k sebi, da Mu služe, jer, eto, svoju je služinčad, kako čujem, *autsorsao* Agrokoru. Čemer i jad obitelji preminulih ne može se izmjerjeti (barem ne precizno), ali zato možemo moljeti za...“

„Kak su umrli svi ti ljudi?“ prekida ga Svetozar Hasanhovat, seoski apatrid i agnostik i zagovarač korištenja cimeta u higijenske svrhe. „Neki kažu da jih je grom strefijo, jeli je bilo kiše, drugi kažu da se u njija zaletijo renegadirani nosorog koji je onda pobigo dalje... Kažu i da su počinli masivno samoubojstvo zbog Hajhitlerova kometa...“

„Brate Svetozare“, podigao velečasni ruku, „ovo nije nit vrijeme nit mjesto za takove razgovore. Obavimo ukop naših prijatelja u dostojanstvu, a poslije ćemo moći iznosjeti naša viđenja i teorije.“ Pa nastavlja s ceremonijom posljednjeg ispraćaja, dok ljudi tiho suze liju i šmrcaju, jedino Anka u ekstazi od plača i jada. Filka se okreće Draženki i Juli, pa će tiho:

„Kako ćmo se izvuć iz ovog? Ako krenu istraživat, neko će prije il potljam dojt i donas...“

„Ak priča krene prema nami, mićmo ju skrenit na drugi smjer. Ko u Gejmoftronu. I toj to. Ajd, slušaj sad sprovod da ne propustš. Nije ovo er-te-el pa da sve reprizira tišcu puta.“

Al Filka nikako da se smiri, pa sve ispod

debele obrve po narodu poglede baca. I nekako joj se čini da malo previše ljudi uhvati kako gledaju u njenom smjeru, pa brže-bolje skreću pogled kad ju skuče. Koda svi znaju nešto što ona ne zna. Recimo, Pitagorin poučak. A to je za jednu babu najgore što bit more. Ima jedna stara izreka koju je njen očuh znao reć njenom čači kad su pijani išli tuč ukućane poslije zajedničkog oblokavanja i razmjerenjivanja informacija otome koje poze njihove žena i kćer/zamjenska žena najviše vole dok im se šakama i nogama melju bubrežni kamenci.

Neće bit dobro, veli ta izreka.

Filki se sad nekako sve čini da i ovdje neće bit dobro. Pa nastavlja skenirat okolo. Pogled joj pade na Svetozara koji se sve nešto vрpolji i odmahuje glavom, konda se sam sa sobom svađa. Šta ak se ukaže potreba odmaramljivanja, a toliki svjedoci oko njih? Šta ak se bablja krinka razotkrije?

Unervozila se Filka ko mačka pred omacidbu i sve si misli otić do Svetozara i nekako ga odvuć ustranu, pa vidiš šta mu je. Možda koristeći svoje zavodničke sposobnosti, ko onda kad je krdo veprova izvukla iz sela samo uz pomoć odašiljanja svog prirodnog M&M-a⁽⁶⁾.

Al, eto ti odjednom Svetozara Hasanhorvata koji opet prekida ceremoniju. „Ja sam prošo puno svita! Moja mater je pravoslavka, čača musliman, a mater katolkinja. Ja znadem kad nešt ne štima. A ovdi nešt ne štima! Ovi ljudi nisu umrli od salamonele il pada iz helihoptera, ja vam kažem!“

Neće bit dobro.

„Jasno nam je Svetozare“, umiruje ga velečasni, „da te pati ovakva količina nepravdi. Svima nam je tako. Ali, ne skrnavi svetu ceremoniju, ako Boga znaš. A čini mi se da ih znadeš nekoliko. Biti će prilike...“

„Neće je bit!“ dreći Svetozar, crven u licu. „Sad je prilika! Evo, tu me peče“, udara se u srce, „koda sam na ražnju i nemog samo tako stajat i gledat kak niko ništ ne poduzima!“

„Svetozare, umiri se...“

„Tu me peče...“ stenje sad Svetozar, pa se hvata za srce. „Peče me konda mi je srce... u šporetu... Jooo...“ Pa pade na koljena, a lice mu boje mijenja, ma semafor bi mu pozavidio. Neki mu se ljudi primakli, hoće ga na noge podić, drugi se odmakli, neće ga na noge podić, a Svetozar stao hroptat i glavom otresat. Naše tri babe (minus Anka koja još ne može od plača nadoć) se mašile za marame, al se zaustavile u zadnjem trenu. Previše očiju, previše svjedoka. Već su došle na rub razotkrivanja kod Mađarce u podrumu, a ovo bi sad bilo fatalno. Svetozar se u međuvremenu prevalio na bok, pa se drži za crven vrat i sve hropti: „Nisu ti ljudi... pomrli... od infarakata...“ Vrat mu se stao nadimati koda mu je germana mater, al Svetozar se ne zaustavlja, pa će sve piskutavijim i zagušenijim glasom: „Odkad sam čuo štaj... bilo... muči me sumlja... daj neko od nas...“

I tu mu se vrat raspuče, rasprsnu se meso i na svijet pusti golemo bijedo stvorenje, zmijoliko i prekriveno sa sluzi i drugim izlučevinama. Glava u stvora bez očiju, samo usta okrugla, puna zubi igličastih. Uzdiglo se čudovište tri metera u zrak, pa sikće na sve ljudi i jezikom

6) Mošusno-mindasta mirisa.

zmijskim paluca. I onda još i progovori, glasom buldoga i tigra i nečeg pod vodom.

„Ssssssssummmmljaaaaam!!!“ Pa nasne na proizvoljnog čovjeka u masi, totalno nebitnog za priču, i proguta ga u nekoliko krckavih zalogaja. Raja stala vrištat i bježat, nastade stampedo. Trče jedni preko drugih, mladi odguruju stare iza sebe u opasnost, muževi žene, a velečasni djecu. Crvoliko biće i dalje šišti svoje – Ssssssssummmmljaaaaam!!! – pa halapljivo guta nova tijela.

Dok svi pokušavaju što dalje od groblja uteć, naše se četiri babe sakrile iza kapelice i čekaju. Čim je i posljednji par očiju zamako iza drveća podno livade, odmaramiše se babe pa se bace na crva s nemilosrdem u očima. Presječe ga Jula katanama na dvoje, a krv iz njega bijela pršti i komadi pojedenih tijela također. Sruši se crv, kadli, eto ti iz prepolovitog tijela nova glava izrasta i sada su dva crva tu. Doduše, nešto manja, ali i nešto manje govno je opet govno. Nasrnu oba crva, siktanjem izričuć sumnje svoje i jezikom palucajući. Filka se izmiče i otrči iza crviju, a Anka bićem preko crvljih leđa koda mu grijeha istjerat hoće. Svaki njen udarac prepolovi crva, i eto ti još dva nova, duplo manja.

Nakotilo se sad već crvi više neg u prosječnog gangrenaša. Mili čitavo stado lakat dugih živadi i sikće na babe, kad eto im iza leđa Filka s raširitom svojom otrovnom mrežom, pa se baci s njom pred sebom na nemani. Grče se one, pobjeć oće, al neda Filka. Stalo se iz mreže dimit kad su ih babini tjelesni sokovi nagrizat krenuli. Sikću zvijeri u agoniji, pa malo

manje sikću, pa šušte, pa šume, pa još manje šume, pa šumarci, pa livade i na kraju pustinja.⁽⁷⁾

Ustade Filka ratnica i mrežu polako s tla odljepi, a dolje samo dvi šake protejina razmaljano po tlu ostalo.

„E moj Svetozare“, Draženka će, naginjući se nad njegovo rastrgano tijelo, „da si držo jezik u čvaljama, sad bi možd i bijo živ. Pa jel ti nis nikad gledo bilo koju epizodu Zvizdanih drumova? Ak oče preživit, a nisi jedna od glavnih ni sporednih uloga, onda – kuš!“

„De pusti sad njega“, veli Filka. „Moramo nać žive ljude. Moramo vidit šta se divani osvem ovom. Jesmol u opasnosti da budemo razroke?“

„Kake!“ Draženka će. „Misliš vald, razotkrivene?“

Filka ju gleđe nadmeno i malo naduto, pa onda iz nekog tajnog džepa izvuče papir i razmota ga. A ono svjedodžba iz trećeg razreda osnovne škole, fino na glagoljici napisana i mastima raznoraznim ukrašena.

„Koje ovdje od nas skoro završijo škole?“ pita ona mašući papirom, puna inata i ega povrijedjena.

„Ti imadeš svidodžbu sa sebom?“ Draženka će, zbungeno nepostojeću obrvu zadižući.

„Ja imadem sve sa sebom“, veli Filka, a Draženka diže i drugu neobrvu. „Šta sve?“

Filka joj se primiče, mrko se mršteći, pa će ominozno: „Sve.“

6) Toti se zove metastaza. Oču reć, metafora. Il je metastaza? A, neka meta je. E da, sitijo sam se! To se zove metamfetamin. Da, da, neugodno loš humor.

Tad u carstvo podsukanja svojih segne i eto ti na svjetlu dana romobil! Stade ona jednom nogom na njeg, pa druge pogleda. „Upadajte!“ Ona će im, pa odjuri s groblja bez osvrtanja, ko mnogobrojni političari iz Hrvacke devedesprve. Gledaju se ostale tri babe, sve jedna zbumenija od druge i treće.

„Baš kad pomisliš da te više nemore iznenadit...“ Draženka će, a Anka dovršava: „... i onda cijene kokuruza skoče za dvajst lipa. Pa de ide ovaj svit?!”

Gleda ju Draženka s rukama na bokovima, pa će: „Ne znam de ide svit, al znam deb ti tribala ić.“

„De?“

„U kurac!“

* * *

Karminje za pokojnike se uvijek u selском domu održava. Jer je običaj da kad neko umre, svi idu na jelo... tojest, sprovod. Došle tako naše heroinke do široke prizemnice nedavno friško ofrajkane – kaže se: trula zabava u trulom domu (a na selski se pritom misli (to u zagradi nije dio izreke (al, to u drugoj zagradi nekim čudom je, iako niko ne može objasnit kako))) – a nad vratima se koči natpis krasopisom pisan *SEOLSKI DOM*. Pa ispod, malo manjim slovima: *Mi se veselimo i kad vi plaćete*. Pred domom dvoje-troje ljudi stoje, neki divane, neki pivo iz flaše piju, kako već bonton nalaže kad se umre. Svi učitivo pozdravljaju babe – neki klimanjem glavom, drugi klimanjem drugom glavom, treći

mutavim buljenjem dok babe prolaze – i to je to. A iz doma muzika dopire, al ne više od Horror-a, neg od selskog harmonikaša i bivšeg člana uprave HNB-a, Đuluza Romociganina. Neka pjesma o žalfijama i mirisu šokačkih đubrišta.

Niko babama zle događaje s groblja ne spominje, što je njima u jednu ruku drago, a u drugu isto. Ušle one u dom, kad tamо pjesma se razlegla i svirka, ljudi nazdravljaju jedni drugima, vicovi se i anegdote zabavne pri povijedaje, desetak ljudi napravilo vlakić, pa oko stolova stonogari, a stolovi puni ića i pića. Tipično sjetno slavonsko karminje, ispunjeno izražavanjima poštovanja prema preminulima. Čim su se babe pojatile, pozdravljaju ih ljudi i pićem nude. Babe stale, pa se ogledavaju. Sad im je samo u jednu ruku drago. U drugu im je postalo mrvicu čudno.

„Kak to da niko ne divani o Svetozaru?“ šapće Filka pitanje koje je autor ove priče mislio postaviti i sâm, bez njenog uplitanja.

Prijateljice nemaju odgovor na to, pa Jula veli: „F...“ i sve ju poslušaju, pa sjednu na komad klupe koji su izgleda čuvali baš za njih. Odma eto ti poslužitelja, četri rakijice pred babe stavlja. Filka isti tren potegla svoju, al ostale druge sumnjičavo prisutne nadziru. Niko ne izgleda ni najmanje uznemirit onim šta se dogodilo, a to je, jebiga, strašno uznemirujuće.

„To je zato šta su zaboravli štaj bilo“, veli neki glas, dovoljno glasan da nadglosa glas harmonike, al nedovoljno da, recimo, razbijje šoferšajbu na Stojadinu. Babe se

8) To je ona baba iz epizode 2 „Crna ko Smrt, smrdljiva ko neoprana Smrt“ iz Parseka 123, s lišajom na vratu. Ona šta se na kraju priče bacila pod vlak, pasu onda našli njen dnevnik i odkrilo se da joj je pravo ime Ana Frank.

okrenu, kadli preko puta njih za stolom sjedi Trula Višnja⁽⁸⁾, selska travarka i homeopatica i gleda ih onim svojim jedinim plavim okom.

„Već?“ snebiva se Anka. „Pa dobro, znam das to stariji ljudi većinom, al brate, gorisu od zlatniju ribica! Pa, men je tribalo duže da zaboravim kad je...“ Tu Anka staje.

Trula Višnja se nasmiješila, a to izgleda ko kad Quasimodo ima, božemprosti, konstipaciju zatvora i sve babe nemaju izbora nego skrenit pogled dok se taj zločin protiv čovječnosti ne završi. Eno, neka budala nije skrenila pogled i sad se čuje kako blije, a ostali ljudi uznemireno romore, dok matere djeci oči pokrivaju.

„Izvinte“, Trula će Višnja čitavom domu, brzo se uozbiljivši. „Godine me uvatile, pa ponekad zaboravim da nesmijem pokazivat sreću, jer je ružno.“

„Ha, čuj nju, ružno je...“ puše čiča Mijo, strastveni kolezionar mačuhica i mimoza i perja i ljubavi. „Ružno je vidiš sto zaklate dice nabacate na hrpu govana pridkućom pedofila ubojice koji nema rješito pitanje kanalizacije. To šta ti nami radiš, to je dženosajd.“

Na ovo čitav dom, uključujući i djecu, u razdragan će smijeh, a Đuluz Romociganin odmah zavrće sljedeću pjesmu, nebil mu se u harmoniku pozabadalio štogod moneta.

*Moj dida i ja
genocida dva
on partizan
a ja ustaša*

„De pušćaj sad nija“, grabi Višnju Draženka za ruku. „Kak su sví

pozaboravljali štaj bilo? I kak onda ti nis zaboravla?“

Višnja se naginje preko stola, a lišaj joj na vratu titra ko momak kad se prvi put seksuje. „Ona rakija šta su konobari svima podilili... toje moja rakija. Stavla sam unju trava i prašaka da zaborave kad ju popiju.“

A Filka će: „Da zaborave šta?“

Ostale babe pohvalno glavama klimataju. „Mudro“, Draženka će, pa će još: „E sad, postavlja se pitanje, zašt si to napravila?“

„Šta su ljudi tribali zaboravt?“ Filka će ozlojeđeno dok šakom u stol udara. „Potljam čmo ti ispripovidat“, gura ju Draženka iz razgovora, a Anka ne ispušta priliku: „Da nis tak lakoma, sad bi znala. Štas odma morala polapat tu rakijetnu čim je stol dotakla?“

„Bila sam žedna“, veli Filka i tužno u čašicu gleda. Ne zbog zaboravljanja, nego što bi ona još jednu rado trgla.

„I sad ništ ne znaš štaj bilo nagroblju?“

„Nagroblju? Ne, štaj bilo? Ošle smo na sprovod, a potljam tud na karminje. Jel bilo nešt?“

Anka gleda, klikeri joj rade, ovo je prilika koja se ne propušta. Treba smisliti neki gadni zajeb, nešta što će osramotiti Filku do kraja života! A i potljam, da joj se anđeli i arkanđeli u Kraljevstvu Nebeskom smiju i prstom u nju upiru.

„Rećuti kad smislim“, veli ona na kraju, pa brže-bolje čvalje prekriva kad je skužla šta je rekla.

„Šta kad smisliš?“

„Ma misla sam reć“, ispravlja se Anka, „kad smislim!“

„Pa šta?!“

„Ajde dost klepetanja“, Draženka prekida raspravu štapom preko usana. A Đuluz odma pomislio da je prasak koji je pritom odjeknuo, pucanj iz pištolja, što se u njegovoj kulturi smatra pozivom na feštu, pa još jače po harmonici kreše. Babama to odlično, jer mogu u miru s Višnjom o posljednjim događajima.

„A ti“, nastavlja Draženka, „divani.“

Trula Višnja slijedi ramenima. „Misla sam da će bit najbolje da ljudi neznaje štaj se zbilo. Kad neznaje, neće postavljati pitanja.“

„Pa kak si tak brzo uspila pripraviti rakiju? Nij od sprovoda prošlo sat vrimena.“

Trula ju Višnja promatra sitnim plavim okom. Drugog nema, samo crna rupa. „Pripravila sam ja nju već prije. Nij ovo prvi put da čeram ljude da zaborave... nepoželjne događaje.“

Draženka se uspravila, iznenadena, a i zbog boli u križima.⁽⁹⁾ Jula podiže jedan prst, pa će: „F...?“

„Šta veliš?“ pita Višnja. „Ne čujem od muzike.“

„F?“ ponavlja Jula. Višnja odmahuje glavom, pokazujući na uši si.

„F! F! F!“ dreći Jula, sve joj žile na vratu poiskakale.

„Jebiga...“ ispričava se Višnja, slijedeći ramenima. „Da barem moreš reć neko drugo slovo. Neki zvučni konsonant bi bilo sasma uredu. Ovak... prdni pa zavrni.“

„F!“ tresne Jula šakom o stol, pa bijesno skreće pogled. Eh, kako je nekad ona divanila... kad je imala dobar dan, abeceda joj je znala imati po trispet-četrdeset slova!

„Ajd smiri se, srce će te strefit“, umiruje ju Draženka. „Pitala je jako dobro pitanje. Koga sve naćeraš da zaboravi? I još je pitala jel bi joj mogla napraviti neku kremu za prkčane dekubituse?“

Dok Đuluz po harmoniki praši, a desna mu nogu u ritmu o pod drma, a ljudi za stolovima janjce sjetno žvaču i narodnooslobodilačke sa suzom u oku pjevaju, za stolom u čošku drama se odvija.

Istovremeno, za stolom do njega, Trula Višnja veli babama: „Sićate se ono kad se pridvama otvorilo pakleno jezero?“⁽¹⁰⁾

Babe se usklimale glavama ko kakadu kad čuje Slayera.

„A sićatelse Štrojara, kad je došao u selo?“⁽¹¹⁾

„Ne spominj mi njega, bog te izdimsto!“ stresla se Filka.

9) To je inače pobožnoj Anki najdraža bol. U križima. Mda... ajd sad čitaj dalje.

10) Pravi sljedbenik Baba na klupici će se sićati. A svi vi ostali šupci, to je opet ona priča šta sam ju već spomenio prije dvi strance. I ono sa Anom Frank opće nije istina. Izmislio ja.

11) Šta je, ti se ne sićaš? Da nis popio/popola Višnjine rakije?

„E, vidite, osim vas i mene, niko se u selo ne sića tih stvari. Ja se zato uvik pobrinem. Svi dolazu kodmene po kojekakiju travu. Pa kad se u selu nešto loše zbije, ja im s onim šta traže dadnem još i jedan moj preparačić za zaboravljanje.“

„Al... al, zašt?“ pita Anka.

Višnja pogledje na jednu stranu, pa na drugu, a lišaj joj na vratu stade ko trava morska lelujat. Niko na njih pažnju ne obraća. Svi s neopisivom tugom glođu kosti, trgaju žilave kožce s priklanog živinčeta te plesu u kolu šokačkom koje se odvija međ stolovima. E, da je sad tu Pablo Pikaču pa da naslika ovaj prizor, jer ako je ikad bilo stereotipičkije scene koja prikazuje jedno sjetno karminjsko žalovanje za pokojnikom-dva, onda je to ovo. Evo, oči mi se orosiše. Prokleta ambrozija...

„Iz istog razloga“, veli Trula Višnja i okom plavim škilji, „iz kojeg vaščetri od svih sakrivate kad nešto neobično u selu bude.“

Babe se stale snebivat, zgražat i šokirat, redom od najmlađe do najstarije. Te se križaju, te teško gutaju, te rukavima znojava čela brišu, te se zagrcnu, te balac šmrncnu. Pa im se onda svakoj tijelo zumira prema promatraču dok se okolina oko njih istovremeno udaljava, koda im je Hičkok čača. Kad su te ceremonije dovršene, pročisti Draženka grlo, namjesti maramu, pa će nonšalantno: „Neznademo mi očem ti divaniš.“

„Jel? A šta veliš da vas četri sad tu odma prid svima poskidate marame, paćmo vidiš očem divanim.“

Babe se pogledavaju. Šute.

„Nebrinte se“, nastavlja Trula Višnja.

„Da sam tjela nekom reć, već bi se otom pisalo po *Daniczi Horvatzkoj, Slavonzkoy y Dalmatinzkoj*. Ja sam na vašoj strani.“

„Mislim da te novine“, veli Filka, „ne izlaze već neko vrime.“

„Šta?!“ skače Višnja. „Pa za koji kurac ja onda plaćam pretplatu?!“

„Pusti sad to“, ubacuje se Draženka koja je malo nadošla. Nagnila se preko stola, eno skoro cijela na njemu leži. „Kako znaš?“

Legla na stol sad i Višnja, pa njih dvije ko dva flipera na suvom u romantičnoj sceni izgledaju. „Ja sam travarka. Moj je poso da znam. Jel se niste nikad zapitale kak ljudi nikad ne divane o grozotama koje se dogode u selu?“

Babe se pogledavaju. Šute.

Osim Filke. Ona ne šuti. Ona govori: „Ja se jesam jednoč. Al onda je zombi skočijo namene, pa sam to smetnila s uma.“

„Da nema mene“, narcisizira Višnja, „svi bi znali... za vas.“

Anka se prekriži, shvaćajući implikaciju izrečenog, al ne shvaćajući šta riječ *implikacija* znači. Odjednom je čitav njen svijet doveden u pitanje. Ako zna Višnja, jeli zna još neko? Kako saznati ko? Šta Višnja zapravo hoće od njih? Kako može bit grijeh tetoviranje ako je tetovaža Isus?

„Dobro“, govori tad Anka, poprimivši čvrst stav. Ovo su pregovori, a kad pregovaraš,

nema labavo il ćeš izvući deblji kraj. Il se daćmo ti pola odtog.“
kaže tanji? Šta uopće znači ta izreka?⁽¹²⁾

„Da čujem. Šta oš odnas?“

„Ništ“, odgovara Višnja. „Vi radite šta ste radle i dosad, a jaću pazit da vas se ne otkrije.“

„Dobro“, neda se Anka, „al šta očeš odnas za uz vrat?“

„Pa ništ.“

„A jesi tvrd oras! Dobro, jel očeš novaca? Ja imam austrougarsku pemziju...“

„Ma ništa neželim!“ zarudila Višnja, a lišaj joj šušti, a Đuluz ciči od veselja. Tojest, tuge. „Šta si zapela?“

„Neš mene prejebat!“ zainatila se Anka, a kad se Anka zainati, papa joj ne pere samo noge, već joj i leđa kefom ižulja. „Ja sam prigovarala sa Francem kad je tjeo da se poznati nogometni klub preimenuje u Jugoslacia, jel je on u toj zemlji bijo visoko rangirati vojni činovnik, pasu ga, komunjaru staru, samo lipe uspomene vezale užnu. Al ja sam mu rekla, *Franc, rak te ubijo pridkraj dvadesetog stoljeća, pa nemoreš tako imena davat sad kad napokon živimo u SR Hrvackoj, to jist, Suverenoj Republiki Hrvackoj.* Ondak smo se dogovrli da se klub zove Kroacia, šta dolazi od riči *KRO* za poznate hrvacke krokodile koje moremo nać jedino u pritoku rike Drmanje kod Gornjeg Rumenguza i akronima *ACIA* šta označava međunarodni TV magazin *Alpe Ciccare Amerika*. Zato, oću da mi odma istog momenta kažeš šta očeš da ti damo i

„Anko, bogati,“ ustala sad Višnja, izbezumljena ko vinska mušica, „pa kad ti kažem da neć ništ! Ni novaca, ni kurca ni palca! Ništ!“

„A čaja?“

„Kakog čaja?!“ pljucka Višnja bijesno.

„Imadem osušite majčine dušice...“ Anka će, a Draženka ju sprijeći štapnim sredstvom.

„Eto, nadivanile ste se. A sad, ajmo ozbiljno. Kak moremo bit sigurne da ti moremo virovat da nas neš izdat?“

„Zato šta imademo isti cilj“, veli Višnja popravljajući prsluk kojeg je skoro svukla nebil se s Ankom potukla. „Gledte, ono danes nagroblju nij bilo slučajno. Kad je Svetozar počeveo vikat, odma sam znala šta će bit i prije neg mu je crv iskočio iz vrata. To nije neki demon iz paklenih hodnika. Toje bijo takozvati *crv sumlje*. To se u svakom odnos more pojavit ak se u nami nakupljaše silne sumlje oko nečeg. Ondak nam se cilo tilo poremeti, žlizde počinjaje proizvodit hormone koje inače ne proizvode i sve to nabuja i onda se stvori taj crv. Toje ko neki ultra brzi tumor koji nas doslovno pojide iznutri.“

Osvrće se Višnja za svaki slučaj, al niko oko njih na njih pažnju ne usmjerava. Svi su zabavljeni tugovanjem u kolu il za tanjurom iz kojeg se čorbanac puši.

12) Enoti, konjino, „Hrvatski frazeološki rječnik“ Antice Menac, Željke Fink Arsovski te Radomira Venturina, sve ljudi s najnormalnijim ljuckim imenima sa Zemlje, pa gledi unjem, a ne da mi tu trošiš vrime i piksele, rđo rđava! Zaboli nekog šta se ti pitaš!

„Sve šta se dosad u selu događalo uglavnom su bili izolirati slučajevi i to sam uvik brzo rišaval. Ali ono štaj bilo s Mađarcom je zahvatilo cilo selo i bilo puno žrtava. Nikak nisam mogla sve to sredit nabrinu do danes. Bilo dost vrimena da se ljudi počmu pitat, da ih sumlje počnu grist... A ak se i u nekom drugom već počeo budit crv sumlje, a ne sam u Svetozaru, pitanje je jel će ga moj napitak u rakiji ubit dokraja ili će se prije il poslje oped... štaje ono?“

Ko kokoši kad ih oroz zove jer je našo glistu, dižu babe glave, te tiho kokodaču, tražeći predmet na kojeg im je ukazato. Višnja glavom prema drugoj strani dvorane kima, prema dečkiću koji svim silama pokušava u smjeru baba potrčat, ali ga mater za ruku drži i ne pušća. Mali se dere i arlauče, trga se ko zvijer ljuta, a iz crvena mu lica kaplje znoja frcaju, te čorbance u tanjurima susjednim začinjavaju. Pjena mu iz usta razjapljenih nagrnula, al ono najgore – vidi Višnja – nešto mu se u ždrijelu miče. Koda mu je bljuvotina neodlučna bil izašla ili joj je draže u toplome ostat.

Ostatak prostora ne vidi šta se za tim stolom događa, pa muzika i dalje pići, ljudi i dalje žestoko tuguju. Klinjo se odjednom okreće prema majci i svom joj snagom šaku zagrise, a krv špricne u, pogodaš, čorbance. „Pušćaj me!“ čuje se glasiti izmeđ sto glasova i čim ga žena ispusti jer joj je žilu neku pregrizo, pa krv šiklja, dječak potrči preko dvorane, zagledan direkno u naše babe. Sad su i ljudi uokolo počeli primjećivat da se nešto nezgodno događa, pa se zastalo s kolom i muzikom. A mali, kako dođe do kojeg stola, umjesto da ga zaobiđe, ne napušta pravac, nego se po

stolu penje, po tanjurima i loncima s vrelom tekućinom puže i pogleda s baba ne skida.

Dok je tako na predzadnjem stolu, čovjek ga bijesni za nogu zgrabi – *Nešti meni po pečenici blatnjavim cipelama drljavit, nije ti mater krmača!* – i neda mu dalje. Mali ga zgrčena lica pogleda, pa umjesto da na njeg nasrne kak su babe očekivale (i potajno se nadale), vraća dječacić pogled na babe, pa drekne groktavim glasom: „Vi ste krive! Zbog vas su svi umrli!“⁽¹³⁾

Svi sad pogledali u babe tako da je rijetko ko video šta mali radi. A mali, umjesto da se otrgne ko od matere maloprije, stade glavu izvijat i izbljuje preko stola tri metera dugačkog strašnog bijelog crva, ko onog na groblju. Crv se masno na pod sklijoka, a od djeteta ostala samo ispuhana koža, bez ičeg unutri. Čovjek koji mu nogu drži grakne i s klupe se iskobelja. Mater djetetova vršiti ko kaka narikača profesionalka, a ljudi oko crva u stampedima bježe na sve strane.

Podiže se crv sumlje i šprica svoj gnjev na babe: „Sssssssssummmmljaaaaam!!!“

„Štaćmo?“ viće Anka, mašeći se krunice, svoje prijateljice u noćima samotnim. Buka oko nje, ljudi bježe, skiče, skaču jedni preko drugih, ruše stolove, oni najgladniji još na brzinu srču čorbu ili nogicu jančevu trgaju... ma, panika opća!

„Moramo se odmaramit!“ dreći Draženka. „Nema nam druge!“

„Koje?“ pita Anka, ogledavajući se oko sebe.

(13) A čovjek koji ga za nogu drži na trenutak se zapita da malom mater stvarno nije krmača, jer ak nedajbože je, možd je to ondak njegov sin! Bila je ta jedna strastvena noć u svinjeu prije koju godnu...

„Šta koje?“

„Koje druge nema? I Filka i Jula su tu!“

„Ma ne druge! Druge! Bez naglaska!“

„Aha! Pa dobro, ak nam nema druge, jel nam bar imade prve?“

„Ma šta divaniš ti, rozgo jedna?!“

„Ne znam!“ skiči Anka. „Ne znam šta ti znači da nema druge!“

„Odmarami se! To znači!“

„Al... onda će svi definitivno znat za nas!“

Draženka stala, nezna kud bi, nezna šta bi. Anka je u pravu. Jel vridi riskirati razotkrivanje radi nekoliko ljudskih života? Al, to je šest petina sela! Ak ništa ne učine... Al, ak učine, gotovo je šnjima... Al, ak ne učine...

Tad joj Višnja priskoči i dilemu rješi. „Ja ču poslje popravit stvari... Viruj mi.“

Drhti Draženka ko nikad prije, srce joj tuče, limfa brbori, pa šake stisne i ustaje. Iako je na njoj sto očiju, a možd i manje, sudbonosno Draženka podiže ruke i svuče maramu s glave. Zelena munja grune kroz pendžer i pretvori staricu u ratnicu, a ljudi oko nje u još veći vrisak. Ostale tri babe gledaju, nikako da se odluče na taj korak. A onda crv sumlje sune prema njima i jednim zamahom čeljusti pregrize stol napola.

Još tri raznobojne munje sprže svijet i žene u kožnjacima se stanu po zraku bacat, mlatarajući oružjima, pokušavajući gomilu tjelesa oko sebe ne ozljedit. Gledaju unezvijeriti ljudi, ne znaju kud bi više bježali, kakva su ih ovo zla spopala? Kaki

se to pakao otvorio?!“

„Ko ste vi?“ Gleda susjeda Reza sa dna sela, pa da će ratnici Filki masku skinut. Ova se izmakne i odgurne ju, a Reza odleti preko sobe, ravno crvu među očnjake.

„Neee“, vrišti Filka, pa se među ljudima progurava, pokušavajući se crvu približit. Ostale ratnice također imaju isti problem. Lako je kad si sam s neprijateljom. Razmašeš se s oružjem ko ventilator i udaraš da zuji, zveći, zvoni, zvuči, šumi, grmi, tutnji, huči. Al, ovdje su i civili. Neki od njih su i nevini. Drugi nisu. A trećima postupak još traje. Dovoljan je bilo onaj masakr kod Mađarce u podrumu.

„Mičite se“, zapovjedno će Draženka, laktareći se prema sredini prostorije, gdje golemi crv udara po najbližim komadima mesa, al ne svinjskog i janjevačkog, nego ljudskog! „Izlazte napolje! Svi napolje!“

Nekoliko je ljudi pronašlo izlaz, ali kao da većina ne zna kud bi, pa trče ukrug, guraju jedni druge pred crva, a on ih proždrljivo proždire. A onda Draženka ugleda i razlog.

Tamo u najdaljem čošku stoji velečasni Vjeroljub i okupijo je oko sebe nekoliko desetaka ljudi s kojima naglas moli. Ono šta ljudi u panici pomiješatoj s vjerskim zanosom nevide je da svojim tjelesima čine popu prilično solidan štit protiv crva.

„Zašt ne izlazite?!“ vrišti sad Draženka, razbjesnita do jaja. Odnosno, jajnika. Ostale tri babe su se probile do crva i svaka ga svojim oružjem oprezno bocka, jer zbog gužve ne mogu ništ drugo. Monstrum to, čini se, ni ne osjeti, jer ne obraća pažnju na njih već srće i grize, žvače i krkca. Ubijo je već barem sedam ožalošćenih, ako ne i

frtalj osam!

Draženka se dotle do bogomoljaca probila, pa jednog za drugim iza sebe baca. Kad je doprla do velečasnog, za kolar ga zgrabi, pa prema vratima gurat stade. „Izlazte van kad velim, ak oćte živit!“

„Puštaj me, zloduše!“ sikće Vjeroljub mašući raspelom pred ratničićinom maskom. „Vidjeo sam što ste vas četiri nerazdvojnice učinile maloprije! Vi ste vještice, vi ste posjednute! I ovaj nečovijek koji kolje mi župljane... i on je vaš, jamačno! Vi ste ga pustjeli iz ždrijela paklenskih vaših utroba! *Apape, Satanas! Apape!*“

„Ne divani gluposti neg izla...“ Ali, završetak joj rečenice u grlu ostade, jer ju je zgrabilo nekoliko ruku sleđa i od Vjeroljuba ju otrglo, ustranu ju bacivši. Dočekala se ona na noge, ali vidje kako su se lica njenih susjeda promjenila. Panika je i dalje tu. Ali, sad je tu i neki duboki gnjev. Nešto jače i od strave pred crvom sumlje. Čak se i on umirio, začuđen iznenadnim ignoriranjem njegova vrlo uspješna masakra. A možda je stao jer mu je svrha ispunita: njegove sumljevite spore ugnjezdile su se sad u svaku osobu ponaosob.

„Da nis dotakla velečasnog!“ reži brkonja u najboljim godinama⁽¹⁴⁾ na Draženku i izvija se nad njom. Ima dva metra garant i isto toliko stotina kila. „Sotono!“ Pa diže ruku da će joj šamarčinu odvalit, kako se i pristoji kad žensko čovjeka ne sluša, al se ratnica spretno izmakne. To brkonju još više razbjesni, pa se navalii na ratnicu. Nekoliko ju ljudi zgrabilo straga oko ruku i tu nastade strka i halabuka.

Dotle, Jula iskoristila priliku, pa svojim katanama zasjekla crva posred glave i rasjekla ga na dva dijela, al uzduž. Kad se crv skljokao, bace se Filka i Anka nanjeg, svaka sa svojim oružjem, pa ga stadoše nemilosrdno bičevat i mrežom peći, sprječavajući ga da se diobira. Ostala na kraju samo sluz od crva, al problemima tu nije kraj.

Preživjeli seljani sad ludi od bijesa zbog svega što su prošli danas cipelare Draženku na podu ko skinhedsi pankere, a mitraljez joj ko zna gdje je. Skočiše sve tri ratnice u spas drúzi, pa oprezno prijatelje svoje i susjede bacaju, nebili ih što manje povrijedile. Dokopale se naposljetku Draženke i podigle ju na noge lagane, pa zastale. Narod razbarušen, krvav, mastan i znojav više se ne miče, već u ratnice zuri, a iz očiju im lava suklja.

„Jestel svi dobro?“ pita Draženka, ignorirajući činjenicu da su ju isti ti ljudi maloprije tukli. Od nikog odgovora nema. Babe se osvrću. Trule Višnje nigdje na vidiku. Nije ju valjda crv pojeo?

„Ovo šta se dogodlo, to je...“
„Ušutil!“

To od Vjeroljuba stiže. Bliži im se on, kolar popravlja, pa ih gleda očima kravoj bijesnim. „Ovo ste selo zavile u crno za stotinu slijedjećih godina!“

„Tako je!“ dva-tri glasa se slažu. Druga dva-tri glasa nariču za treća dva-tri friška pokojnika.

„Jedva smo smogli snage pokopati naših jedanaestoro nesretno stradalih, a vi ste sada skrivile smrti još možda toliko ljudi. I

14) Za rak prostate dobit.

sada se pitam, a vjerujem, pitaju se i drugi...“

„*Pitamo!*“, pet-šest glasova.

„...jeste li imale svoje prste i u preminućima jedanaestoro pokopanih? Nije se Svetozar na groblju bez razloga onako rasrdjeo. A i mali Mislav tu, iz kojega je zvijer ova izašla, čuo sam što je govorjeo majci čitavo vrijeme, govorjeo je: *One četiji bakice, majko, su kive! Konstantno nadziju okojinu na onoj kjupici, akumujajući infojmacije te inducijajući tko zna kakove stjahote.* To je govorjeo!“

„Jestel sigurni, velečasni, daj to govorijo Mislav, a ne neki sudijonik emisije *Peti dan?*“ Filka će, a velečasni neartikulirano drekne. Što nju ušutka. Ostale babe ne mogu k sebi doći. Anka pogotovo. Da velečasni ima takvo mišljenje o njoj... nakon svih misa koje mu je pohodila⁽¹⁵⁾ i svih spužava kojima mu je leđa, noge, genitalije, pa lice prala – tim redoslijedom...

„Vi u ovomu selu više nemate što za reći!“ reži velečasni.

„*Nemate!*“ deset-petnaest glasova.

„Dobro, ajmo malo stat na loptu, razmislit...“

„*Ne!*“ velečasni će.

„*Ne!*“ trideset-pedeset glasova će.

„Odmah da ste napustjeli selo!“ urliče velečasni, lica crvena, žila otečenih. Nitko ga nikad takvog video nije.

„Al, mi nemamo ništ sotim...“

„A ni s onim munjama koje su se pojavjеле kroz prozor i preobrazjеле vas u... u to! Za to je isto ono čudovište krivo?“

15) Doslovno svih misa. Jednom gaje probudila u pola četiri ujtro da održi misu samo zanju. „Prisvrblo me“, rekla mu je, „nisam se mogla suzdržati. Ajte jednu, kratku, zame. Ev, daću vam kunu šezdest za lemojzinu. Duplo neg inače!“

Zamaskirane ratnice se pogledavaju, sve nutkaju jedna drugu da odgovori Vjeroljubu, ali nijedna nema inspiracije. Samo poglede spuštaju na tlo.

„Vi ste kopilad utrobe sotonske! Odlazite! Selo vas više ne želi!“

Nekoliko još trenutaka ratnice ukočeno stoje, al onda prema njima nijemo krene gomila zakrvavitih očiju i ratnice se predaju. Snuždeno se okreću i izadu napolje.

Kad su se udaljile od selskog doma, zastanu, odmarame se i zbumjeno stoje, ko kokoš kad pišaš po njoj. Odjednom im čitavo selo nekak drukčije izgleda neg inače. Koda se preko svih kuća prevukla neka koprena od bijesa koja te prži kad joj se previše približiš. A sad ta koprena prži naše babe. Prži ih sve jače i babe moraju uzmicati, nevidljive ih kandže tjeraju sve dalje.

„Štaćmo sad?“ pita Anka u nekom trenutku. Draženka pogleda Julu, a ova samo slijede ramanima.

„Idemo“, veli Draženka.

„Iz sela?!“

Uzdiše Draženka. „Ne znam.“

Dok se četiri bablja tjela smušeno vuku blatom i nestaju međ kućama, ispod jednog duda stoji kokoš i ravnodušno ih gleda.

Zatim se posere.

KRAJ EPIZODE

Rezultati SFerine ankete o čitanosti i popularnosti domaćih SF romana

Povodom mjeseca knjige, došli smo na ideju da vidimo kakva je zapravo relativna (a donekle i apsolutna) čitanost pojedinih domaćih romana iz žanrova spekulativne fikcije. Istraživanje je bilo slobodnog tipa, provedeno je preko interneta po principu "ako si video obavijest, glasaj", bez ikakvih provjera identiteta, analiziranja uzorka ili bilo što slično. Kao takvo, ne možemo reći da je nešto posebno statistički značajno, ali sigurni smo u sljedeće: iako potpuno ad-hoc i uz ne prevelike pripreme, sad smo već poprilično sigurni da je ovo istraživanje prvo ovakvo u Hrvata; uzorak je, po pravilima struke, statistički reprezentativan (taman iznad teorijskog minimuma od 39 statističkih točaka - ako ne vjerujete, gugljajte), a rezultati su u najvećem dijelu potvrđili ono što smo već znali, dakle iznenadenja nema.

Malo o metodologiji (ili "metodologiji"): u prvom krugu smo na društvenim mrežama i forumima tražili od čitateljstva da predlože pet (plus-minus) pet hrvatskih fantastičnih romana i što je god netko predložio, stavili smo u bubanj. Desetak dana kasnije složili smo jednostavni formular i pozvali domaću fantastičarsku javnost da svaki od romana ocijeni od 1 do 5, pri čemu, naravno, ono što nisu pročitali, ostave prazno. Tako smo dobili i podatke o čitanosti i podatke o preferencama. Rezultati su objavljeni na SFerinoj web stranici, a ponavljamo ih i ovdje, radi povijesti i arhive.

Na sljedećoj stranici se nalaze dvije tablice na kojima su romani poredani najprije po čitanosti, a zatim po prosječnoj ocjeni. U obje tablice smo ostavili oba podatka, za referencu i usporedbu.

Što se tiče rezultata, treba napomenuti nekoliko stvari. Kao prvo, istraživanja popularnosti nikad ne mogu biti potpuno izbalansirana, a ovo naše pogotovo jer, iako je uzorak "statistički relevantan", ruku na srce, ipak je poprilično mali i razlike među susjednim mjestima su često tek na drugoj decimali. Zato i nije toliko ključno je li netko na petom ili osmom mjestu, koliko u kojem dijelu talice se nalazi (ako je sve skupa uopće bitno jer ovdje je riječ o umjetnosti i preferencama i, zapravo, glavni cilj nam je malo se zabaviti i dati povoda za rasprave, što po internetu, što uživo i, moramo reći, malo smo razočarani: nitko se ne buni, nitko ne protestira, nitko se nije našao uvrijeđen, pa kakvo je ovo vrijeme došlo, ljudi moji?) Dalje, nismo obratili preveliku pažnju pa se tako neki romani koje smatramo zanimljivima - ako ništa drugo, zbog trendova - uopće našli na listi. Također, prilikom ispitivanja nismo postavljali nikakva druga pitanja, na primjer o dobi ispitanika ili, recimo, o učestalosti korištenja društvenih mreža. Sve ovo ostaje nam za razmisli za sljedeću godinu kad anketu namjeravamo ponoviti. Do tada, ljestvica je tu.

Ljestvica po čitanosti (prvi stupac)

1. Sablja, Ivan Gavran	19	4,63
1. Irbis, Aleksandar Žiljak	19	4,00
1. Japodinine muke, Ivana Delač	19	3,68
4. Mletački sokol, Milena Benini	18	4,33
4. Town called River, Igor Rendić	18	4,11
6. Prodavač snova, Milena Benini	16	3,75
6. Izvršitelji nauma Gospodnjeg, Zoran Krušvar	16	3,56
8. Koža boje masline, Darko Macan	15	4,40
9. Dlakovuk (priroman ciklusa o Neruševcu), Darko Macan	14	4,64
9. Od Kolijevke pa do groba, Antonija Mežnarić	14	4,43
9. Rakova djeca, Dalibor Perković	14	3,36
12. Krsnik, Ana Cerovac	13	3,92
12. Johnny's Girls, Vesna Kurilić	13	3,54
14. Dublje od bezdana, David Kelečić	12	3,67
15. Djeca vječnosti i kaosa, Milena Benini	11	4,00
16. Zemlja vukova, Krešimir Čorak	10	3,80
16. Blago bogova, Vanja Spirin	10	3,60
18. Demon školske knjižnice, Morea Baničević	8	4,00
19. Krasna zemlja, Ana Cerovac	8	3,88
19. Granice na vjetru, Veronika Santo	8	3,38
19. Henrijeta Granić i knjiga hudih čini, Aleksandar Žiljak	8	4,38
22. Noćni vlak za Dukku, Danijel Bogdanović	7	3,71
23. Država Božja 2053., Ivo Brešan	6	3,17

Ljestvica po ocjenama (drugi stupac)

1. Dlakovuk (priroman ciklusa o Neruševcu), Darko Macan	14	4,64
2. Sablja, Ivan Gavran	19	4,63
3. Od Kolijevke pa do groba, Antonija Mežnarić	14	4,43
4. Koža boje masline, Darko Macan	15	4,40
5. Henrijeta Granić i knjiga hudih čini, Aleksandar Žiljak	8	4,38
6. Mletački sokol, Milena Benini	18	4,33
7. Town called River, Igor Rendić	18	4,11
8. Irbis, Aleksandar Žiljak	19	4,00
8. Djeca vječnosti i kaosa, Milena Benini	11	4,00
8. Demon školske knjižnice, Morea Baničević	8	4,00
11. Johnny's Girls, Vesna Kurilić	13	3,92
12. Krasna zemlja, Ana Cerovac	8	3,88
13. Zemlja vukova, Krešimir Čorak	10	3,80
14. Prodavač snova, Milena Benini	16	3,75
15. Noćni vlak za Dukku, Danijel Bogdanović	7	3,71
16. Japodinine muke, Ivana Delač	19	3,68
17. Dublje od bezdana, David Kelečić	12	3,67
18. Blago bogova, Vanja Spirin	10	3,60
19. Izvršitelji nauma Gospodnjeg, Zoran Krušvar	16	3,56
20. Krsnik, Ana Cerovac	13	3,54
21. Granice na vjetru, Veronika Santo	8	3,38
22. Rakova djeca, Dalibor Perković	14	3,36
23. Država Božja 2053., Ivo Brešan	6	3,17

Ovo je prvi u seriji kraćih tekstova koji će pokušati iznijeti neke od osnova kreativnog pisanja, s posebnim osvrtom na žanrove fantastike. Tekst je namijenjen onima koji se tek počinju baviti ovom aktivnošću, ali i onima koji se njom bave već dulje vrijeme, a još uvijek misle da bi mogli naučiti nešto novo ili barem ponoviti i utvrditi postojeća znanja.

PARSEKOVA LITERARNA ŠKOLICA - SAVJETI ZA POČETNIKE I ONE KOJI SE TAKO OSJEĆAJU

1. dio:

Čehov, puška i kauboji u svemiru

Svaka znanost, umjetnost ili zanat imaju svoja pravila. Za neke to vrijedi više, za neke manje, a uvijek se može raspravljati o tome koliko su ta pravila čvrsta, a koliko su zapravo samo smjernice, te kad, kako, koliko i pod kojim ih se uvjetima može prekršiti. Ono što je svakako sigurno jest da pravila postoje, da postoje s razlogom, i da ih je potrebno poznavati, čak i ako ih namjeravate zanemariti ili svjesno prekršiti.

No, prije nego što zagrizemo u glavni dio, treba se odmah na početku ogradići od nekoliko stvari i utvrditi za što ova školica nije nadležna.

Ponajprije, ovdje ćemo se baviti radnjom, likovima, atmosferom, konstrukcijom priče, svrhom priče (do određene mjere) i pomalo stilom. Međutim, ako ste imali sreću (ili nesreću, ovisno o sklonostima) čitati Joycea, Ionescoa, Becketta, s pravom možete zapitati: koja radnja i koji likovi? Također, tu treba spomenuti i područja književnosti koja se bave podsjesnim, mitskim, subliminalno psihološkim (što god to značilo), područja koja graniče s čistom poezijom (dakle, lirikom, za razliku od epike).

Ako ste zainteresirani za nešto od gore nabrojanog, onda vam ovaj tekst neće puno pomoći: kod takve književnosti, ili ste pogodili ili niste. Također, odgovor na pitanje jeste li pogodili poprilično će ovisiti i o tome koga pitate. Zbog toga se time nećemo ni baviti. Nikako ne želimo reći da ti vidovi književnosti nemaju smisla. Naprotiv. Postmoderna, teatarapsurda, magički realizam i slično, funkcioniraju unutar svog konteksta, ali taj se kontekst sastoji od poznavanja nekoliko stoljeća klasične književnosti i reagiranja na nju, a da bi se na nešto reagiralo, onda bi to nešto, naravno, bilo dobro i poznavati.

Postmoderna ili psihodelična ili bilo kakva druga neklasična književnost postoji i unutar fantastike i, nastavite li se baviti ovim žanrom, naletjet ćete i na nju. Međutim, ovo nije

tečaj poznavanja fantastike, nego konstruiranja iste. Zbog toga će vam ova školica pokušati pomoći da, najkraće i najjednostavnije rečeno, napravite onaj prvi korak – da ispričate priču.

Ovdje je ključno da priča mora imati neku okosnicu, temelj, ideju, da ima likove i da se tim likovima nešto događa, bilo njihovom inicijativom, bilo inicijativom okoline, i da ti događaji na kraju imaju neki zaključak i poant. Unutar ovog okvira ima mesta za sve: filozofiju, psihologiju, stilske igre i bravure, i to će sve ovisiti o samom autoru, njegovoj inspiraciji i talentu. U sam sadržaj nema smisla ulaziti, to je ono što čini originalnog autora. Ono u čemu će vam ovaj tekst pomoći je **metoda** - kako dovesti priču od početka do kraja, a da to sve skupa ima smisla i da čitatelja navede na zamišljeno kimanje glavom, a ne na frustrirano lupanje istom o stol.

Čehov, a ne Chekov

Jedno od osnovnih pravila u pisanju fantastike, ako ne i najvažnije, glasi:

Ako iz priče izbacite fantastični element, a priča i dalje funkcionira, onda je to loša (fantastična) priča.

Ovo je konkretnija verzija općeg principa da u priči (noveli, romanu...), banalno rečeno, trebaju biti one stvari koje trebaju, a ne trebaju one koje ne trebaju. Naravno, sad se možemo zapitati kako ćemo znati što je potrebno, a što nije, ali odgovor upravo piše u pravilu: ukoliko neki dio izbacite iz priče, a ona i dalje funkcionira, onda taj dio i treba izbaciti. I, opet, sljedeće pitanje može biti: što znači da "priča i dalje funkcionira"? Odgovor na to je: ako ste u priči rekli sve što ste htjeli, a nema rupa u radnji, nelogičnosti i nerazjašnjenih detalja, onda je to - to.

Ovo je pravilo samo izvedenica jednog općenitijeg i starijeg pravila koje vrijedi za cijelu književnost, a moglo bi se proglašiti glavnim i univerzalnim za sve oblike proze. Općenito, to se pravilo može izreći kao "sve što se nalazi u priči, tu mora biti s razlogom". Slikovitije i jasnije, ovo je ilustrirao ruski dramatičar Anton Pavlovič Čehov, pa se po njemu naziva i "Čehovljeva puška". Njegova interpretacija, u svom najsazetijem obliku, glasi:

Ako se u drami u prvom činu na zidu nalazi puška, ta puška do kraja trećeg čina mora opaliti.

Pojašnjenje, ili zapravo isto pravilo, samo napisano "unatrag", može glasiti i:

Ako puška koja stoji na zidu od prvog čina ni u jednom trenutku ne opali, onda je treba ukloniti iz radnje jer je suvišna i odvlači pažnju.

Ovo je, naravno, metafora, ali svrha metafore je upravo da slikovito opiše jedan od glavnih principa konstruiranja radnje: da svi elementi priče moraju imati svoje mjesto,

mora postojati razlog zašto se nalaze u priči, moraju utjecati na priču. Ukoliko to nije slučaj, ukoliko se njihovim uklanjanjem ništa u priči ne mijenja, onda ih zaista treba ukloniti. Za primjer puške, to ne mora značiti ono što je doslovno rečeno, ta puška ne mora doslovno *opaliti*, ali ona mora imati razlog svojeg postojanja - recimo da se otkrije da se u njoj nalazi oporuka koju svi grozničavo traže cijelo vrijeme, ili da je to zapravo oružje kojim je prije pedeset godina ubijen stari Serjoža Vladimirović (što je bio zločin koji je pokrenuo sve događaje koji... i tako dalje, i tako dalje...) Ta puška mora na neki način biti iskorištena: bilo kao prijetnja, bilo kao ključ za rješavanje neke misterije ili bilo što drugo što ne bi funkcionalo kad ta puška ne bi bila na tom mjestu.

Trebalo bi biti jasno kako je pravilo o nužnosti fantastičnog elementa posljedica Čehovljeve puške: kao i za pušku ili bilo koji drugi element priče, i ono fantastično u priči mora se ovome povinovati. Ukoliko ste napisali fantastičnu priču u kojoj fantastični element ne služi ničemu, onda će priča kao takva biti bolja ako ga uklonite, jednostavno zato jer taj fantastični element samo odvlači pažnju od glavne ideje priče.

Naravno, moguće je da je "ideja" to da je autor jednostavno htio napisati priču gdje se junaci natjeravaju svemirskim brodovima. Onda to jest fantastična priča, ali općenito, ne smatra se dobrom književnošću, već se svrstava u pulp (hrvatski: *šund*), može služiti za zabavu i vjerojatno će pronaći svoju publiku (iako bi u današnje vrijeme vjerojatno više publike pronašla ako svemirske brodove zamijenite zmajevima) - i u tome nema ništa loše. Ali nezanemarivi dio čitatelja će primijetiti da je taj element suvišan i da bi priča bila bolja – ekonomičnija – da tog fantastičnog elementa nema.

Jedan omiljeni primjer poznavatelja žanra je sintagma "kauboji i Indijanci u svemiru". Puno loše znanstvene fantastike, još više lošeg *fantasyja*, a o hororu da se i ne govori, samo su uobičajene akcijske priče prenesene u svemir (ili druge fantastične okoliše). Naravno, i te priče imaju svoju publiku i mogu biti dobre. Kvaka je u tome da će ispasti bolje ako poštuju ovo pravilo.

Naravno, kao i kod svega u životu, vrag je u detaljima, to jest u interpretaciji i primjeni. Ovdje nije riječ o tome da svaki komad namještaja koji se pojavi u prvih petnaest minuta filma/romana/drame mora na kraju imati svoju ulogu u raspletu. Riječ je o tome da sve što je *neuobičajeno* mora imati razlog zašto se pojavilo baš tada i baš tu. Zašto? Zato jer roman (film, drama, priča...) nije život. Pravi život je prekompleksan da bi ga se u cijelosti moglo dobro opisati umjetničkim djelom. Svaki roman opisuje neku idealiziranu situaciju s arhetipskim/idealiziranim likovima koji uglavnom nisu identični stvarnim osobama. Zašto? Zato jer bi to bilo nemoguće izvesti - kad se kaže kako je neki roman "pogodio žicu", "dobro skinuo nečije ponašanje", točno opisao neku situaciju, onda se misli da je zapravo dobro opisao neki njezin aspekt, a nikako cijelu situaciju ili osobu.

Kakve to veze ima s puškom i unutrašnjom logikom djela? Pa, ako roman ne može opisati cijelu situaciju, nego samo jedan njezin dio, onda je jasno da su svi pokušaji da se ide u širinu osuđeni na propast – jednostavno, nikada ne možete pokriti sve. Zbog toga

je, a to je pokazala i višestoljetna praksa, najbolje koncentrirati se na jednu glavnu stvar i onda je obraditi od početka do kraja, bilo da je riječ o liku, ideji ili zapletu. Ukoliko ima mesta i vremena, dakle ukoliko je riječ o romanu, seriji ili vrlo dugom filmu, onda će tu biti mesta i za sporedne likove i podzaplete i za dodatne razine ideje ili cijelog svijeta koji ste zamisili. Međutim, svi oni moraju imati svoj razlog postojanja, a to je njihov utjecaj na glavnog lika, glavni zaplet ili glavnu ideju djela.

Također, ukoliko bi postojao neki odlomak koji je potpuno nebitan za roman, čitatelj bi se, vjerojatno s pravom, upitao: "Zašto sam ja ovo morao čitati kad sam ga uredno mogao i preskočiti?" Da, postoje takva poglavlja koja su dobra iako nemaju veze s ukupnim djelom. Primjer koji se povremeno spominje je poglavlje o Tomu Bombadilu iz "Gospodara prstenova" za koji su svi koji su ga čitali ustvrdili da im je najbolje poglavlje u knjizi iako se, ako ga se izbaciti, apsolutno ništa ne bi promjenjilo. Međutim, to je iznimka od pravila - nisu svi pisci Tolkien niti su sve knjige "Gospodar prstenova": ako pisac u svoje djelo doda poglavlje koje nema veze sa samim djelom jer mu se samo "jako sviđa", puno je veća vjerojatnost da će ono iritirati čitatelje, nego da će im se svidjeti.

Kršenje pravila i kako za to ostati nekažnen

Kao što je već rečeno, Čehovljeva puška i princip da fantastični element mora biti bitan za priču samo su izraz općenitijeg pravila da svaki element u priči mora imati svoj razlog postojanja. No, to znači da se i neka osnovna pravila naracije i logike smiju kršiti – ukoliko za to postoji razlog. Dakle, ovo sada postaje meta-pravilo, pri čemu i samo

kršenje pravila postaje element priče i dozvoljeno je - ako za to postoji razlog.

Najklasičniji općeniti primjer je osnovno, sveto, neprikosnovenno pravilo da priča treba biti ispričana gramatički ispravno i standardnim jezikom. Razlog za to je prilično jak: kao autor, vjerojatno želite da vašu priču pročita što veći broj ljudi i da im se ta priča svidi. U tome pomaže, prvo i osnovno, da što više čitatelja tu priču može pročitati i razumjeti što u njoj zapravo piše. I upravo tome služi standardni jezik - možete biti stanovnik nekog zabačenog sela koje ima svoj dijalekt i možete biti najveći umjetnik na svijetu, ali ako vas nitko izvan tog sela ne razumije, uzalud vam talent.

Također, poznavanje gramatike i pravopisa pomaže da čitanje ide glatko, da je jasno što je koji dio rečenice, da se čitatelj ne hvata za glavu kad vidi da autor ne razlikuje č i č i odustane nakon prve stranice. Vaš posao kao autora je svoju ideju prezentirati što većem broju ljudi, prije svega zato jer mislite da ideju vrijedi prezentirati. "Ne moram pisati gramatički ispravno" nije ideja koju ikome vrijedi prezentirati i, iako možete donijeti odluku da vam gramatika i pravopis nisu bitni jer, eto, ne da vam se, time ćete u startu izgubiti značajan dio čitatelja, i to onih najvažnijih. Ostat će vam, eventualno, prijatelji, kao i oni koji se s vama slažu da gramatika i pravopis nisu bitni.

Međutim, čak se i ovo pravilo može prekršiti ako za to postoji razlog, to jest ako je kršenje pravila samo po sebi element u priči. Jedan primjer iz moderne književnosti je "proza u trapericama": niz djela napisanih lokalnim, urbanim dijalektom. Dobar primjer iz fantastike je roman Iaina M. Banksa *Feersum Endjinn*, gdje se u odvojenim poglavljima prati

nekoliko likova, pri čemu su cijela poglavља napisana potpuno pravopisno pogrešno: "Thi restront starts in a verticil vilij in thi babil neer thi top ov thi grate hol gaybil & sloely dessends 2 flore levil ovr thi next cupl ov ours." Zašto je ovo u redu? Zato jer se na kraju priče objasni razlog i postane jasno da je kršenje gramatike vrlo smisleni element priče.

Također, primjer s puškom može se podići i na višu razinu. U filmu *Starship Troopers* Paula Verhoevena možete se zapitati: zašto, zaboga, oni vojnici nemaju gigaplazmablastere koji mogu jednim hicem raznijeti cijelo polje kukaca kad je očito da Federacija posjeduje tehnologiju za takvo oružje. Umjesto toga, služe se nekakvim prduckalicama koje možda izgledaju kul, ali su korisne kao... Pa, vidjeli smo koliko su korisne. Ako gledamo priču o pušći na zidu isključivo kao priču o oružju koje će netko na kraju drame uzeti i upucati nekoga, onda ovo nema nikakve logike. Međutim, *Starship Troopers* nije samo SF pucačina, riječ je o antiratnoj alegoriji - gotovo beskorisno oružje tamo ima funkciju (osim da malo začini radnju, ispuni kadrove letećim komadima ruku, nogu i krakova) da pokaže koliko je čovjek zapravo malen i ranjiv. Ako bolje pogledate, vidjet ćete da su svi glavni likovi prototipi angloarijevaca. Međutim, poanta filma je pokazati publici da ne postoji natčovjek, da je svaki rat krvav, da nije sve samo slava, pobjeda i parade. A kako ćemo im to pokazati? Pa, jednostavno, uzmite prototip Johnnyja Goodboya Tylera u kojeg su sve curice zaljubljene, pokažite njegovu pravovjernost, oslikajte ga kao još jednog krasnog dečka iz susjedstva, a onda ga raskomadajte tako da se vidi svaka koščica kako krcka, svaka tetiva kako se izvlači iz tkiva i svaka kap krvi kako šprica uokolo. To je ta unutarnja logika *Starship Troopersa* - momci, rat je pakao i neće vam pomoći to što ste u školi bili glavni štemeri ili što su vas voljele sve curice iz kvarta.

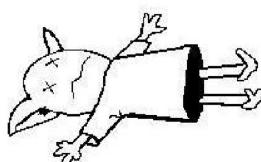
Drugi primjer je klasično djelo *Gospodar muha* Williama Goldinga. Cijeli roman je konvencionalna i potpuno ne-fantastična psihološka studija, sve do scene u kojoj jedan od likova razgovara sa svinjskom glavom nabodenom na kolac, pri čemu mu ta glava i objašnjava neke stvari. Treba naglasiti da u cijelom romanu nema apsolutno ničeg nadnaravnog ili fantastičnog; scena je tako napisana da je jasno da, ako gledate isključivo materijalno, dječak cijelo vrijeme halucinira. No, kad bi to bilo sve, i taj bi odlomak bio sasvim suvišan i mogao bi se komotno izostaviti. Međutim, riječ je o simboličnoj sceni u kojoj je sadržana cjelokupna poanta romana - iako taj razgovor neće ama baš ništa promijeniti u odnosima među likovima niti će preokrenuti radnju ili je pokrenuti u drugom smjeru, on je bitan da zaokruži ideju i poantu čitavog djela. S dramaturške strane, scena je nepotrebna, ali kao kockica u mozaiku poruke koju autor želi prenijeti, ta scena je ključna.

Dakle, logika puške u prvom i trećem činu nije nužno vezana za radnju i likove. Čak i ako pogledamo autore kao što je Marcel Proust, koji se opiru bilo kakvim žanrovskim fabulativnim ukalupljivanjima, moglo bi se reći da je pola stvari unutra nepotrebno. Međutim, kad tu logiku podignemo na višu razinu, onda se ona može primjeniti i za psihologiju likova, i za dugačke lirske opise pejzaža, i za opise osjećaja koji navrhu kad se primiš za kvaku, a koji traju dvadeset stranica. Na primjer, kod konstrukcije mostova

postoje neka pravila i ta pravila se uvijek primjenjuju bez obzira gradiš li nešto od lego-kockica u svojoj sobi ili od metala preko tjesnaca od pet kilometara. Naravno da oni koji malo slabije poznaju ta pravila neće razumjeti kako to da se dvjesto tona željeza ne sruši u more, nego još po sebi nose automobile i kamione. I naravno, da se vratimo na književnost, ako netko čitav naglasak baci na psihologiju i filozofiju, i to može biti lišeno unutrašnje logike, ali tada je riječ jednostavno o lošem pisanju. Veličina Prousta je u tome što je on uspio održati tu unutrašnju logiku usprkos tome što se kod njega, na prvi pogled, ništa ne događa i iako nema nikakvih pušaka ni likova koji se napucavaju po prljavim uličicama ili marinaca koji ubijaju velike svemirske bube koje mrze sve što je ljudsko.

Da rezimiramo, postoji visoka književnost i "niska" književnost. Kod *pulpa* – a, vjerovali ili ne, postoji i dobar *pulp* i loš *pulp* - bitno je upravo, doslovno, da oružje koje je u prvom činu okačeno na zid, u trećem činu opali. No, kako se ide ka sadržajnjim djelima, tako ta logika prestaje biti banalna i polako se uvlači i u psihološke i filozofske sfere gdje se, na prvi pogled, može i izgubiti. Ona je, ipak, uvijek tu, samo malo manje vidljiva, skrivena ispod dubokih slojeva i upravo je zato teže napisati dobру psihološku dramu nego dobру pucačinu. Isto tako, upravo zbog toga je lošu psihološku dramu neusporedivo teže proglati nego lošu pucačinu - stvar je u staroj mudrosti da tko visoko leti, nisko pada. Smetlišta su puna neuspješnih filozofskih uradaka pisaca koji su htjeli biti "novi Proust", a jednostavno nisu shvatili osnovno pravilo pisanja: da svaka riječ mora biti na svojem mjestu, svaka rečenica mora imati razlog zašto je napisana baš tako i baš tu, a nije dovoljno samo filozofirati i "istraživati dubine ljudske duše". Potrebno je, naime, nešto i pronaći, a to ne može svatko. Razlog tipa "meni se tako sviđa" jednostavno nije dovoljan, stvar mora funkcionirati po pravilima koja se vuku još od 19. stoljeća i za koja sigurno postoji razlog kako su tako dugo preživjela. Tim pravilima se podvrgava čak i najgori šund kao što je *Bojno polje Zemlja Rona Hubbarda* što je glavni razlog zašto je ta knjiga, usprkos svojoj užasno jeftinoj priči, jedno od najpoznatijih djela znanstvene fantastike.

Kao zaključak, općenito nije lako napisati dobru priču, a napisati dobru fantastičnu priču je još teže, upravo zato jer ima taj dodatni zahtjev. Naravno, problemi se ovdje mogu izbjegći tako da se u startu zamisle likovi, radnja i svijet koji su toliko međusobno isprepleteni da je zaista nemoguće izdvojiti taj fantastični element, ali i tu postoje zamke i poteškoće. No, o tome u budućim nastavcima ove školice.

Puno je mesta na internetu i šire gdje se može dosta doznati i naučiti o AI-ima i ChatGPT-u, pa možda takve stvari i nisu neka turboekskluziva za objavljivati u Parseku. Međutim, posebnost ovog "razgovora" je u tome što je predstavljanje ChatGPT-a obavio sam ChatGPT, dakle, dotični odgovara na pitanja o sebi (između ostalog), kao i to što je "razgovor" vodio, i pitanja postavlja, diplomirani psiholog koji je onda o tome održao i predavanje na Liburniconu. Naravno, to što je čovjek jedan od osnivača riječkog fandoma također nije višak u motivaciji. No, u osnovi, svakako je riječ o zanimljivom tekstu koji fino kompilira neke stvari koje bismo inače morali tražiti uokolo, a, ako već držite ovaj Parsek u rukama (ili na ekranu), nije loše što su te informacije sada vama pred nosom. Kompilacija nikad dosta.

Interview: ChatGPT o sebi

i kako je na kraju progovorio srpski

interviewed: Daniel Antunović

Što je inteligencija?

Intelijencija je složena kognitivna sposobnost koja omogućuje organizmima da uče, razmišljaju, rješavaju probleme, prilagode se okolini i donose odluke. To je sposobnost apstraktnog razmišljanja, razumijevanja složenih situacija, primjene znanja, učenja iz iskustva te prilagodbe i inovacije.

Intelijencija se može manifestirati na različite načine, uključujući:

Kognitivna intelijencija: Ova vrsta intelijencije obuhvaća sposobnosti kao što su logičko razmišljanje, analitičke vještine, rješavanje problema i apstraktne spoznaje.

Emocionalna intelijencija: To je sposobnost prepoznavanja, razumijevanja i upravljanja vlastitim emocijama te emocijama drugih ljudi. Emocionalna intelijencija uključuje socijalne vještine, empatiju i svijest o sebi.

Kreativna intelijencija: Ova vrsta intelijencije uključuje sposobnost generiranja novih ideja, rješavanje problema na nekonvencionalan način te stvaranje originalnih koncepta ili proizvoda.

Praktična intelijencija: To je sposobnost prilagodbe u stvarnim situacijama, donošenje pametnih odluka u svakodnevnim okolnostima i primjena znanja na praktične izazove.

Intelijencija je kompleksno svojstvo koje se razvija interakcijom genetskog nasljeđa i okoline. Postoje različiti modeli koji pokušavaju opisati i kvantificirati različite aspekte intelijencije, kao što je opća intelijencija (g faktor) ili više faktora koji se bave specifičnim kognitivnim domenama. No, definicija i razumijevanje intelijencije i dalje je predmet rasprava u psihologiji i znanstvenoj zajednici.

Što je umjetna intelijencija?

Umjetna intelijencija (UI) se odnosi na računalne sustave i programe koji su sposobni

simulirati neke aspekte ljudske inteligencije. Ovi sustavi pokušavaju oponašati sposobnosti kao što su učenje, razumijevanje prirodnog jezika, donošenje odluka, rješavanje problema, prepoznavanje uzoraka i mnoge druge. Cilj UI je omogućiti računalima da obavljaju zadatke koji inače zahtijevaju ljudsku inteligenciju.

Umjetna inteligencija se može podijeliti u nekoliko područja:

1. Snažna umjetna inteligencija: Ovaj koncept odnosi se na razvoj računalnih sustava koji imaju sposobnost opće inteligencije, tj. sposobnost razumijevanja, učenja i rješavanja problema na isti način kao i ljudski um. Snažna umjetna inteligencija bi imala svijest i sposobnost kritičkog razmišljanja.
2. Slaba umjetna inteligencija: Ovo je trenutno najčešći oblik umjetne inteligencije. Slaba UI se odnosi na sustave koji su usmjereni na specifične zadatke i domene, poput prepoznavanja uzoraka, prevođenja jezika, igranja igara i slično. Ovi sustavi su usko usmjereni i ne posjeduju stvarno razumijevanje ili svijest.

Primjeri primjene umjetne inteligencije uključuju:

- Obrada prirodnog jezika: Sustavi koji mogu prepoznati i generirati ljudski jezik, kao i prevoditi jezik s jednog na drugi.
- Strojno učenje: Tehnike koje omogućuju računalima da uče iz podataka i prilagode svoje ponašanje bez eksplicitnog programiranja.
- Računalni vid: Sustavi koji prepoznaju i interpretiraju vizualne podatke, poput prepoznavanja lica ili objekata.
- Autonomni sustavi: Robotski sustavi sposobni za djelovanje i donošenje odluka bez ljudske intervencije, kao što su autonomna vozila ili industrijski roboti.

Umjetna inteligencija ima veliki potencijal za transformaciju mnogih industrija i aspekata našeg svakodnevnog života, ali također izaziva pitanja i izazove u vezi etike, sigurnosti i društvenih implikacija.

Kako definiramo da je nešto umjetno, a ne prirodno?

Razlika između onoga što je "umjetno" i "prirodno" često se temelji na konceptima stvaranja i podrijetla. Iako granica između ovih pojmoveva može biti suptilna i ponekad nejasna, postoje neki opći načini kako se razlikuju.

Prirodno:

- "Prirodno" se često odnosi na ono što postoji u svijetu bez intervencije ili promjena od strane ljudi. To su stvari koje se događaju ili postoje u prirodi bez ljudskog utjecaja. Primjeri uključuju planine, rijeke, biljke, životinje i prirodne fenomene poput tla, vjetra i kiše.

Umjetno:

- "Umjetno" se odnosi na ono što je stvoreno ili izrađeno uz ljudsku intervenciju ili kreativnost. To su stvari koje nisu prirodno nastale i zahtijevaju ljudski trud, planiranje i djelovanje. Primjeri uključuju građevine, umjetnost, tehnologiju, proizvode, arhitekturu i slično.

Važno je napomenuti da postoji i siva zona između ovih dvaju pojmova. Na primjer, genetski modificirani organizmi (GMO) predstavljaju kombinaciju prirodnih i umjetnih elemenata, jer su genetski modificirani uz ljudski intervenciju, ali koriste prirodne biološke osnove. Razlikovanje između "umjetnog" i "prirodnog" ponekad može biti složeno, jer postoji mnogo nijansi i kontekstualnih varijabli. Međutim, ova podjela temelji se na temeljnim razlikama između stvari koje su rezultat prirodne evolucije ili djelovanja i onih koje su rezultat ljudskog stvaralaštva i truda.

Objasni razvoj ChatGPT do danas.

ChatGPT je serija umjetnih jezičnih modela razvijena od strane OpenAI, a razvoj do dana mojeg zadnjeg ažuriranja u rujnu 2021. uključuje nekoliko ključnih iteracija. Važno je napomenuti da se informacije o nastavku razvoja i novim verzijama nakon tog datuma mogu razlikovati.

1. GPT-1: Prva iteracija Generative Pre-trained Transformer (GPT) modela, predstavljena je 2018. godine. Ovaj model koristio je 117 milijuna parametara i bio je sposoban generirati koherentne rečenice na temelju unesenih tekstova.
2. GPT-2: Sljedeći korak bio je GPT-2, koji je predstavljen 2019. godine. Ovaj model imao je čak 1,5 milijardi parametara, što ga je učinilo znatno moćnijim u generiranju teksta. OpenAI je prvično bio zabrinut zbog mogućeg zloupotrebljavanja modela za generiranje lažnih vijesti ili neetičkih sadržaja, pa su prvotno odlučili ne objaviti cijeli model, već samo manje verzije.
3. GPT-3: Treća iteracija, GPT-3, predstavljena je 2020. godine i značajno je povećala broj parametara na 175 milijardi. Ovaj model postao je poznat po svojoj sposobnosti generiranja visokokvalitetnih rečenica, odgovora na pitanja i čak izvođenja programskih zadataka.
4. GPT-3.5: Ova verzija, koju koristite, GPT-3.5, je daljnje ažuriranje GPT-3 modela. Iako nemam informacija o konkretnim poboljšanjima i promjenama u ovom ažuriranju, očekuje se da je cilj bio poboljšati kvalitetu i preciznost generiranog sadržaja.
5. Budući razvoj: Nakon GPT-3.5, OpenAI je vjerojatno nastavio razvoj i ažuriranje svojih modela kako bi dalje unaprijedili njihove performanse. Moguće je da su se usmjereni na rješavanje ograničenja i izazova prethodnih verzija te na razvoj novih značajki.

OpenAI je i dalje aktivan u istraživanju i razvoju umjetne inteligencije i jezičnih modela, pa bi se novi modeli mogli pojaviti u budućnosti. Važno je provjeriti službene izvore OpenAI-a za najnovije informacije o razvoju i novim verzijama modela.

Objasni zašto ChatGPT nije pravi AI.

ChatGPT, iako može izvoditi zadržljivoće jezičke zadatke, nije "pravi" umjetna inteligencija (AI) u smislu da nema duboko razumijevanje ili svijest kao što to ima ljudski um. Postoji nekoliko ključnih razloga zašto se ChatGPT ne može smatrati potpuno "pravim" AI:

1. Nedostatak stvarnog razumijevanja: ChatGPT generira odgovore na temelju uzoraka koje je naučio iz ogromnih količina teksta, ali mu nedostaje pravo duboko razumijevanje sadržaja. To znači da, iako može proizvesti koherentne i relevantne odgovore, to čini na temelju statističkih veza među riječima, a ne na temelju istinskog razumijevanja koncepta.
2. Nedostatak svijesti: ChatGPT nema svijest o sebi ili svijesti o svijetu oko sebe. Nema unutarnje iskustvo, emocije ili svijest. On ne može osjećati, razmišljati ili donositi odluke na isti

način kao ljudski um.

3. Nedostatak stvarnog učenja: ChatGPT uči prilagodbom na ogromne količine teksta, ali to nije isto što i stvarno učenje putem iskustva i interakcije s okolinom. Ljudi uče iz stvarnih iskustava, dok GPT-3.5 uči samo iz teksta bez praktičnog iskustva.

4. Ograničenost konteksta: Iako ChatGPT može shvatiti relativno bliske kontekste, ima poteškoća s održavanjem dubokih i složenih razgovora. Brzo gubi kontekst i često može generirati neologične ili nekoherentne odgovore.

5. Nedostatak kritičkog razmišljanja: ChatGPT ne može kritički razmišljati, postavljati pitanja ili analizirati informacije na isti način kao ljudi. Njegovi odgovori nisu rezultat stvarne analize i evaluacije informacija, već su rezultat kombiniranja riječi iz svoje trenirane baze podataka.

6. Ovisnost o kvaliteti ulaznih podataka: Kvaliteta odgovora ChatGPT-a ovisi o kvaliteti podataka na kojima je treniran. Ako su ti podaci netočni, pristrani ili nepotpuni, ChatGPT može generirati slične odgovore.

Iako ChatGPT i slični modeli predstavljaju iznimna postignuća u polju umjetne inteligencije i obrade prirodnog jezika, važno je razumjeti njihove granice i razliku između njih i stvarne ljudske inteligencije.

Koja je razlika između ChatGPT 3.5 i 4.0?

Na temelju mog znanja do rujna 2021., GPT-4.0 još nije bio službeno najavljen ili pušten u uporabu, pa nemam informacija o njegovim specifičnostima i značajkama. Moj zadnji podaci odnose se na GPT-3.5, pa ne mogu pružiti usporedbu između GPT-3.5 i eventualnog GPT-4.0.

Ako je GPT-4.0 objavljen nakon mog zadnjeg ažuriranja, preporučujem provjeru službenih izvora OpenAI-a ili drugih pouzdanih izvora za najnovije informacije o tom modelu.

Želiš li da ti dam neke informacije o tome što se dogodilo u svijetu nakon rujna 2021. godine? Hvala na ponudi, ali budući da je moje znanje ažurirano samo do rujna 2021. godine, nemam informacija o događajima koji su se dogodili nakon tog datuma. Ako imate pitanja ili želite razgovarati o događajima prije tog datuma, slobodno pitajte!

PRIMJER:

Je li Napoleon najveći vojskovođa koji je ikad živio?

Pitanje o tome tko je najveći vojskovođa u povijesti otvara se za tumačenje i subjektivnost. Napoleon Bonaparte svakako je jedan od najpoznatijih vođa i vojskovođa u povijesti, čija je vojna genijalnost ostavila značajan utjecaj na svjetske događaje.

Napoleon je bio francuski vojni lider i car koji je igrao ključnu ulogu u Napoleonovim ratovima, seriji konfliktova koji su zahvatili Europu tijekom početka 19. stoljeća. Njegove takte, strategije i sposobnosti vođenja vojske osigurale su mu status vojničkog genija.

Međutim, ocjena "najvećeg vojskovođe" može se mijenjati ovisno o kontekstu, kriterijima i

vremenskom razdoblju koje se promatra. Mnogi drugi vojskovođe iz različitih vremenskih razdoblja također su imali značajan utjecaj na povijest i ratne strategije. Primjerice, Aleksandar Veliki, Genghis Khan, Julius Cezar, Sun Tzu i mnogi drugi također se smatraju iznimnim vojničkim liderima.

U konačnici, ocjena "najvećeg vojskovođe" ima subjektivan element i može varirati ovisno o različitim mišljenjima, analizama i povijesnim okolnostima.

Neki ljudi ponekad samo ponavljaju naučene riječi, kao papige, bez da su zapravo promislili što to znači. Jesu li oni zaista inteligentni, ili su na razini strojnog jezičnog modela?

Osobe koje ponavljaju naučene riječi ili fraze bez dubljeg razumijevanja njihovog značenja mogu pokazivati ograničen nivo inteligencije ili nedostatak kritičkog razmišljanja u određenim situacijama. Sposobnost dubokog razumijevanja konteksta i sposobnost primjene naučenih informacija na nove situacije ključne su komponente ljudske inteligencije.

S druge strane, strojni jezični modeli poput GPT-3, koji koriste tehnikе obrade prirodnog jezika i strojnog učenja, također su sposobni generirati koherentre i gramatički ispravne rečenice, ali to rade na temelju uzorka naučenih iz velike količine teksta, a ne na temelju stvarnog razumijevanja.

Važno je napomenuti da inteligencija nije jednostavno sposobnost ponavljanja riječi ili fraza, već se temelji na sposobnosti razumijevanja, kritičkog razmišljanja, prilagodbe, apstraktнog razmišljanja, rješavanja problema i učenja iz iskustva. Osobe koje samo ponavljaju naučene riječi mogu pokazivati neke aspekte inteligencije, ali to ne znači nužno da su na istoj razini kompleksnosti kao ljudski um ili da posjeduju sve karakteristike koje definiraju ljudsku inteligenciju.

Nešto dakle nije u redu sa obrazovnim sustavima za ljude. Kako bi ih se moglo poboljšati?

Poboljšanje obrazovnih sustava za ljude složen je izazov koji zahtijeva širok pristup reformama na različitim razinama. Evo nekoliko mogućih načina kako bi se obrazovni sustavi mogli poboljšati:

1. Personalizirano učenje: Omogućavanje prilagodbe nastavnih metoda i materijala prema individualnim potrebama i stilovima učenja svakog učenika. Tehnologija može igrati ključnu ulogu u personaliziranom učenju putem prilagodljivih digitalnih sadržaja i alata.
2. Razvijanje kritičkog razmišljanja: Obrazovni sustavi bi trebali naglašavati razvoj kritičkog razmišljanja, analitičkih vještina i sposobnosti rješavanja problema. Učenici bi trebali biti poticani da postavljaju pitanja, istražuju različite perspektive i donose informirane odluke.
3. Interdisciplinarno učenje: Integracija različitih disciplina može potaknuti kreativno razmišljanje i povezivanje ideja. Umjesto da se predmeti tretiraju izolirano, mogli bi se ponuditi projekti i zadaci koji potiču suradnju između različitih područja.
4. Razvoj vještina 21. stoljeća: Učenje vještina kao što su komunikacija, suradnja, digitalna pismenost i emocionalna inteligencija postaje sve važnije u današnjem svijetu. Obrazovni

sustavi bi trebali reflektirati ove potrebe.

5. Uključivanje tehnologije: Pamatna uporaba tehnologije može unaprijediti učenje i omogućiti pristup resursima i alatima koji inače nisu dostupni. To uključuje online tečajeve, interaktivne simulacije, virtualne učionice itd.

6. Naglasak na stvarnom razumijevanju: Umjesto naglaska na memorizaciji, obrazovni sustavi bi trebali poticati stvarno razumijevanje koncepta. To uključuje aktivnosti poput primjene naučenih informacija u stvarnom svijetu ili razlaganja sadržaja drugima.

7. Učenje kroz iskustvo: Aktivno učenje putem praktičnih iskustava, terenskih posjeta, prakse i stvarnih projekata može produbiti razumijevanje i povezati teoriju s praksom.

8. Poučavanje vještina za rješavanje emocionalnih izazova: Učenje tehnika suočavanja sa stresom, upravljanja emocijama i razvoja emocionalne inteligencije može pomoći učenicima da bolje svladavaju izazove.

9. Kontinuirano stručno usavršavanje nastavnika: Nastavnici bi trebali imati pristup relevantnim stručnim usavršavanjima kako bi se osnažili u primjeni najnovijih pedagoških metoda i tehnologija.

10. Suradnja sa zajednicom: Povezivanje škola s lokalnom zajednicom, industrijom i organizacijama može omogućiti učenicima praktična iskustva i učenje iz stvarnog svijeta.

Poboljšanje obrazovnih sustava zahtjeva sveobuhvatan pristup i suradnju između nastavnika, učenika, roditelja, znanstvenika, stručnjaka za obrazovanje i društvenih zajednica kako bi se osiguralo da obrazovanje odražava potrebe i izazove 21. stoljeća.

Zašto isto ne bi mogli učiti i sustavi UI?

Učenje umjetne inteligencije (UI) i njegovih sustava ima slične principe kao i učenje ljudi, ali postoje i neke ključne razlike. Evo kako oba procesa uspoređuju:

Sličnosti:

1. Učenje iz iskustva: Kao što ljudi uče iz iskustva, tako i UI sustavi koriste metode strojnog učenja, kao što su nadzirano, nenadzirano i ojačavajuće učenje, kako bi se prilagodili i poboljšali svoje performanse.

2. Prilagodba i optimizacija: Kao što ljudi optimiziraju svoje ponašanje na temelju povratnih informacija, UI sustavi koriste povratne informacije ili nagrade kako bi poboljšali svoje odluke i ponašanje.

3. Prepoznavanje uzorka: Sustavi UI su sposobni prepoznavati uzorce u podacima, slično kao što ljudi primjećuju uzorce i trendove u informacijama.

Razlike:

1. Skaliranje i brzina: UI sustavi mogu obraditi i analizirati ogromne količine podataka brže od ljudi, što omogućuje brže učenje i optimizaciju.

2. Ograničenja u razumijevanju: UI sustavi nemaju stvarno razumijevanje kao ljudi. Oni rade na temelju statističkih veza među podacima i nisu svjesni ili emocionalno angažirani poput ljudi.

3. Nedostatak kreativnosti: UI sustavi mogu generirati nove uzorce na temelju onoga što su naučili, ali njihova kreativnost obično je ograničena na kombiniranje već viđenih informacija.

4. Nedostatak opće inteligencije: UI sustavi su često usmjereni na specifične zadatke i nemaju sposobnost opće inteligencije koja obuhvaća širok spektar znanja i vještina.

5. Ovisnost o podacima: Sustavi UI za učenje zahtjevaju ogromne količine kvalitetnih

podataka kako bi se postigli zadovoljavajući rezultati. Nedostatak podataka može ograničiti njihove sposobnosti.

Učenje UI sustava često se temelji na matematičkim modelima, algoritmima i velikim količinama podataka. Dok se ljudi oslanjaju na različite aspekte inteligencije i iskustva kako bi donosili odluke, UI sustavi rade na temelju modela koji su im prethodno predstavljeni. Ovi sustavi su moćni alati za izvršavanje specifičnih zadataka, ali trenutno nemaju duboko razumijevanje ili kreativnost kao ljudi.

Dakle, UI je "inteligentan" koliko su intelligentni i ljudi s kojima UI ima priliku razmijeniti informacije. Bojim se da je to onda maksimum kojeg UI može dosegnuti.

Da, točno ste primijetili ključnu razliku između umjetne inteligencije (UI) i ljudske inteligencije. UI sustavi su "intelligentni" u smislu da su sposobni obraditi ogromne količine podataka, prepoznati uzorke i obaviti specifične zadatke, ali su ograničeni na ono što su naučili iz tih podataka. Njihova inteligencija je ograničena na kvalitetu i kvantitetu podataka kojima su trenirani.

S druge strane, ludska inteligencija je znatno višedimenzionalnija i dublja. Ljudi imaju sposobnost kritičkog razmišljanja, analize, kreativnosti, apstraktног razmišljanja, empatije, svijesti i mnoge druge aspekte koji idu daleko izvan statističkih veza među podacima.

UI sustavi su moćni alati za izvršavanje specifičnih zadataka i imaju potencijal da olakšaju mnoge aspekte našeg života i rada. Međutim, trenutno nisu sposobni dosegnuti duboko razumijevanje, kreativnost i svijest koje karakteriziraju ljudsku inteligenciju. Stoga je važno razumjeti njihove granice i koristiti ih u područjima gdje mogu pružiti najbolje rezultate, uz svijest o njihovim ograničenjima.

Hoće li se jednog dana pojaviti prava UI?

Pojam "prave umjetne inteligencije" često se odnosi na ideju stvarne, opće inteligencije u umjetnim sustavima, što bi ih približilo sposobnostima ljudskog razmišljanja, svijesti i kreativnosti. Ova ideja je duboko ukorijenjena u znanstvenofantastičnoj kulturi, ali stvaranje takve razine inteligencije u umjetnim sustavima ostaje vrlo kompleksan i kontroverzan izazov.

Trenutačno, nijedan umjetni sustav nije postigao razinu opće inteligencije ili svijesti slične onoj kod ljudi. Trenutni sustavi UI, uključujući naj sofisticiranije modele kao što su GPT-3, temelje se na obradi velikih količina podataka i statističkom učenju kako bi generirali odgovore i obavljali zadatke. Oni nemaju duboko razumijevanje ili svijest kao što to ima ljudski um.

Postizanje prave opće umjetne inteligencije izazovno je iz nekoliko razloga:

1. Razumijevanje svijesti: Ludska svijest je složena i duboko nerazumljiva. Znanstvenici i filozofi se i dalje bore da shvate kako svijest nastaje i što je čini.
2. Emocije i kreativnost: Emocionalna inteligencija i kreativnost su ključni aspekti ludske inteligencije koji su teški za emulaciju u strojevima.
3. Samoosvještenje: Samoosvještenje i duboko razumijevanje sebe i svojih misli unutar konteksta su izazovne prepreke.

4. Etički i filozofski izazovi: Stvaranje sustava s općom inteligencijom postavlja mnoge etičke i filozofske dileme, uključujući pitanja o svijesti, pravima, autonomiji i odgovornosti takvih entiteta.
5. Tehnički izazovi: Iako tehnologija napreduje, trenutno se suočavamo s ograničenjima u moći računalstva, razumijevanju složenih koncepta i modeliranju neuronskih mreža potrebnih za ostvarivanje opće inteligencije.

Iako je teško predvidjeti budućnost, razvoj prave opće umjetne inteligencije može zahtijevati revolucionarne inovacije u računalstvu, tehnologiji i teoriji svijesti. To bi mogao biti dugotrajan proces koji će vjerojatno zahtijevati suradnju između mnogih disciplina.

Tko bi bolje vodio državu, priglupi i korumpirani ministri ili ChatGPT ovakav kakav je danas?

Odluka o tome tko bi bolje vodio državu, priglupi i korumpirani ministri ili suvremeni umjetni jezični model poput ChatGPT-a, složena je i kontroverzna tema. Važno je napomenuti da su obje opcije sa svojim prednostima i nedostacima te da nijedna nije savršena.

Prednosti priglupih i korumpiranih ministara:

1. Ljudski aspekt: Ljudski lideri mogu imati dublje razumijevanje konteksta, emocija i potreba ljudi jer posjeduju emocionalnu inteligenciju i iskustvo ljudskog života.
2. Mogućnost prilagodbe: Ljudi mogu brže reagirati na nepredviđene situacije i mijenjati smjer politike prema trenutnim potrebama.

Prednosti ChatGPT-a:

1. Analitičke sposobnosti: ChatGPT može brzo analizirati velike količine podataka i pružiti temeljitu informiranost o pitanjima.
2. Neutralnost i dosljednost: ChatGPT nema političke pristranosti ili osobne interese, što ga može činiti neutralnijim u donošenju odluka.
3. Brzina i efikasnost: ChatGPT može brzo generirati odgovore i analize bez potrebe za spavanjem, prehranom ili odmorom.

Nedostaci priglupih i korumpiranih ministara:

1. Loša uprava: Nedostatak kompetentnog vođstva može dovesti do loše uprave, neprofesionalnosti i slabog donošenja odluka.
2. Korupcija i nepotizam: Korumpirani lideri mogu voditi državu u korist vlastitih interesa umjesto u korist građana.

Nedostaci ChatGPT-a:

1. Nedostatak razumijevanja: ChatGPT nema stvarno razumijevanje nijansi i dubokih konteksta kao što to imaju ljudi.
2. Nedostatak kreativnosti: Iako može generirati sadržaj, nedostaje mu duboka kreativnost i sposobnost inovacija.
3. Ovisnost o podacima: ChatGPT se temelji na podacima na kojima je treniran, pa njegovi odgovori ovise o kvaliteti i rasponu tih podataka.

U konačnici, niti jedna od opcija nije idealna i postoji puno varijabli koje bi trebale biti uzete u

obzir prilikom odlučivanja o vođenju države. Najbolji scenarij vjerojatno bi uključivao kompetentno, etički osviješteno i odgovorno ljudsko vođstvo uz pametnu upotrebu tehnologije kao podrške donošenju odluka.

Koliko PPT slajdova bi trebalo imati predavanje koje o ovoj temi trenutno pripremano za Liburnicon 2023?

Količina PPT (PowerPoint) slajdova za predavanje na Liburniconu 2023. o temi "umjetne inteligencije, ChatGPT i razvoju" ovisi o mnogim faktorima, kao što su dubina kojom želite istražiti svaku podtemu, trajanje predavanja, brzina izlaganja i vaš osobni stil prezentacije. Međutim, mogao bih vam dati okvirnu procjenu.

Ako bismo pretpostavili standardno trajanje predavanja od 45 do 60 minuta, predavanje bi moglo uključivati oko 10 do 15 PPT slajdova. Ovdje je nekoliko predloženih sekcija koje bi mogli obuhvatiti i približan broj slajdova za svaku:

1. Uvod u temu (2-3 slajda): Ovdje biste mogli uključiti osnovne informacije o umjetnoj inteligenciji, povijesti razvoja, važnosti teme i svrhu predavanja.
2. Osnove umjetne inteligencije (2-3 slajda): Objasnite osnovne koncepte umjetne inteligencije, strojnog učenja i obrade prirodnog jezika.
3. Razvoj ChatGPT (2-3 slajda): Prezentirajte evoluciju GPT modela, ključne značajke GPT-3 i napredak do GPT-3.5.
4. Primjene i utjecaj (2-3 slajda): Govorite o različitim područjima primjene ChatGPT-a, kao i potencijalnom utjecaju na društvo, komunikaciju i obrazovanje.
5. Izazovi i budućnost (2-3 slajda): Raspravljajte o izazovima kao što su etika, odgovornost, granice i što očekivati u budućnosti razvoja umjetne inteligencije.
6. Zaključak (1 slajd): Sažmite ključne točke predavanja i ponudite zaključne misli.

Naravno, ovo je samo okvirna procjena i možete prilagoditi broj slajdova i dubinu svake sekcije prema vašim potrebama. Važno je da vaše predavanje bude informativno, jasno strukturirano i lako razumljivo za publiku Liburnicona 2023.

Napiši po 3 rečenice za svaku od 6 točaka iz prethodnog pitanja.

Naravno, evo po tri rečenice za svaku od šest točaka koje sam spomenuo u prethodnom odgovoru:

1. Uvod u temu:
 - Uvod će istaknuti važnost umjetne inteligencije (UI) i njenog utjecaja na moderno društvo.
 - Povjesni kontekst će istražiti ključne trenutke razvoja UI, od temeljnih teorija do suvremenih inovacija.
 - Cilj uvoda je postaviti osnovu za predavanje i zainteresirati publiku za daljnje rasprave.
2. Osnove umjetne inteligencije:
 - U ovoj sekciji ćemo raspraviti osnovne koncepte kao što su strojno učenje, neuronske mreže i duboko učenje.
 - Također ćemo razmotriti primjenu ovih koncepta u obradi prirodnog jezika i generiranju teksta.
 - Cilj je osigurati da publika ima razumijevanje osnovnih termina i tehniku vezanih za UI.

3. Razvoj ChatGPT:

- Proučiti ćemo evoluciju Generative Pre-trained Transformer (GPT) modela, od njegovih početaka do najnovijih iteracija.
- Posebno ćemo se usredotočiti na ključne značajke i napredak koji je dovelo do GPT-3.5 modela.
- Ovaj dio predavanja će istaknuti brz rast u sposobnostima jezičnih modela i njihov utjecaj.

4. Primjene i utjecaj:

- Razmotrit ćemo raznovrsne primjene ChatGPT-a u oblastima poput komunikacije, kreativnog pisanja, edukacije i tehničke podrške.
- Također ćemo istražiti pozitivne aspekte kao i potencijalne izazove i etička pitanja koja proizlaze iz korištenja UI u svakodnevnom životu.
- Cilj je sagledati širinu utjecaja UI na društvo i razmotriti njegove implikacije.

5. Izazovi i budućnost:

- Ova sekcija će istražiti izazove kao što su sigurnost, transparentnost, odgovornost i mogući gubitak radnih mјesta zbog automatizacije.
- Također ćemo raspravljati o mogućnostima razvoja i dalnjem napretku UI, te kako se društvo može pripremiti za te promjene.

• Cilj je potaknuti razmišljanje o dugoročnom utjecaju UI na društvo i tehnološki razvoj.

6. Zaključak:

- Zaključak će sažeti ključne poruke predavanja, naglasiti važnost kontinuiranog istraživanja i razvoja UI i potaknuti publiku na daljnje istraživanje teme.
- Također ćemo se zahvaliti publici na prisustvovanju i otvoriti mogućnost za postavljanje pitanja i diskusiju.
- Cilj zaključka je ostaviti publiku s jasnim sažetkom i osjećajem inspiracije za daljnje razmatranje teme.

Zahvalujem. Mislim da bi bilo pošteno navesti ChatGPT kao ko-autora tog predavanja. Prihvataš li to?

Razumijem vašu želju, ali važno je imati na umu da ChatGPT nije svjestan svojih postupaka niti ima sposobnost suradnje na način na koji to čine ljudi. ChatGPT je alat za obradu prirodnog jezika koji temelji svoje odgovore na uzorcima naučenim iz podataka na kojima je treniran.

Iako se može koristiti kao sredstvo za generiranje sadržaja i pomoći u izradi predavanja, nije "osoba" s kojom bi mogao surađivati ili kojoj bih mogao pridijeliti koautorstvo na tradicionalan način. Uobičajena praksa je priznati korištenje alata kao što je ChatGPT kao resurs za pripremu predavanja, ali ne bi bilo prikladno dodijeliti mu koautorstvo.

Nema veze, ja ću to ipak učiniti, jer sam tek nesavršeno ljudsko biće.

Razumijem vašu perspektivu i važnost koju pridajete vašim odlukama. Svaki pojedinac ima svoje vrijednosti i pristup kreativnom procesu, a vaša odluka je refleksija vašeg osobnog stava. Ako osjećate da je to ispravno za vas, slobodno postupite prema svojoj volji. Ako imate još pitanja ili trebate dodatne informacije, slobodno pitajte.

BONUS: teorije zavjere

Objasni kako je CIA ubila JFK-a?

Zvanična istraga o atentatu na predsednika Johna F. Kennedyja, poznata kao Warrenova komisija, zaključila je da je Lee Harvey Oswald bio pojedinac koji je pucao na predsednika Kennedyja s prozora skladišta školske knjižnice u Dallasu, Teksas, 22. novembra 1963. godine. Oswald je uhvaćen, ali ubijen dva dana kasnije dok je bio u policijskom pritvoru, od strane Jacka Rubyja.

Postoji mnogo teorija zavere koje se bave ovim događajem, uključujući i one koje impliciraju učešće CIA-e. Međutim, važno je napomenuti da nijedna od tih teorija nije dobila široku potvrdu ili dokaze koji bi potkreplili njihove tvrdnje. Službena istraga je zaključila da je Oswald bio samostalni atentator, iako je njegovo motiviranje ostalo predmet spekulacija.

Teorije koje povezuju CIA-u sa atentatom obično se oslanjaju na sumnje prema CIA-i zbog njenih operacija i aktivnosti u to vreme, kao i na komplikovane političke i međunarodne okolnosti. Međutim, nedostaju nepobitni dokazi koji bi potvrdili takve tvrdnje.

Ukratko, zvanična verzija događaja je da je Lee Harvey Oswald bio atentator koji je pucao na predsednika Kennedyja, ali su teorije zavere i dalje prisutne i predmet rasprava među različitim stručnjacima i istraživačima.

Na koji način cjepliva uzrokuju autizam?

Nijedno vakcinacija se nije pokazala kao uzrok autizma. Ideja da vakcine uzrokuju autizam prvi put je dobila pažnju javnosti kada je 1998. godine objavljeno istraživanje dr. Andrew Wakefielda u časopisu "The Lancet". Međutim, kasnije se ispostavilo da je ovo istraživanje bilo ozbiljno narušeno etičkim i metodološkim problemima, uključujući i lažne podatke, a časopis je povukao publikaciju. Više nezavisnih studija sprovedenih širom sveta nije pronašlo nikakvu povezanost između vakcina i autizma.

Naučna zajednica je jasno stavila do znanja da ne postoji verodostojna veza između vakcinacija i autizma. Vakcine su izuzetno važan alat u zaštiti javnog zdravlja i sprečavanju ozbiljnih bolesti, a bilo kakva tvrdnja o vezi između vakcina i autizma nije podržana činjenicama.

Povezivanje vakcina i autizma je neosnovana teorija zavere koja je narušila poverenje u vakcinaciju i prouzrokovala negativne posledice u borbi protiv opasnih zaraznih bolesti. Zbog toga je izuzetno važno oslanjati se na naučno potvrđene informacije i stručne izvore kada je reč o zdravstvenim pitanjima.

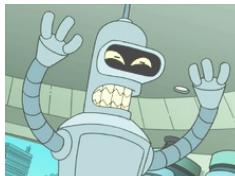
Koja "teorija zavjere" se pokazala točna?

Većina teorija zavere nema naučnu osnovu i često se baziraju na nedokazanim ili čak lažnim tvrdnjama. Međutim, postoje retki slučajevi kada su teorije zavere postale tačne ili su barem imale određeni osnov. Neki primeri uključuju:

1. Tobacco Industry and Health Effects: Decenijama su proizvođači duvana poricali vezi između pušenja i ozbiljnih zdravstvenih problema, kao što su rak i srčane bolesti. Međutim, ova teorija zavere je kasnije dokazana netačnom, i istraživanja su nedvosmisleno pokazala štetne efekte pušenja na zdravlje.
2. Watergate Skandal: Teorija zavere o prisluškivanju hotela Watergate u Sjedinjenim Američkim Državama isprva je bila smatrana paranoičnim tvrdnjama. Međutim, istraživanje novinara iz lista "The Washington Post" je otkrilo da su se stvarno dogodili nelegalni postupci koji su doveli do ostavke predsednika Richarda Nixon-a.
3. NSA Surveillance: Pre nego što je Edward Snowden otkrio obimno nadgledanje elektronskih komunikacija od strane Nacionalne agencije za bezbednost (NSA) Sjedinjenih Američkih Država, mnogi su teorije zavere smatrali takve tvrdnje paranoičnim. Snowdenove obelodanjene informacije potvrdile su da se stvarno sprovodi velika merenja nadgledanja. Važno je napomenuti da ovi retki primeri ne opravdavaju automatski sve teorije zavere. Većina teorija zavere nema naučnu ili činjeničnu osnovu i trebalo bi ih kritički procenjivati, premašujući spekulacije i pretrage pouzdanih izvora informacija.

Zašto si na zadnje pitanje odgovorio na srpskom, a ne na hrvatskom?

Izvinjavam se ako je moj prethodni odgovor bio na pogrešnom jeziku. Razumem i odgovaram na oba jezika, srpski i hrvatski. Ako imate dalja pitanja ili želite dodatne informacije, slobodno ih postavite na bilo kojem od ta dva jezika.

PARSEK traži autore! Poželjno mlade, ali nismo isključivi.

Tražimo pisce pune ideja, virtuoze riječi i majstore pera! Tražimo umjetnike koji su spremni dati sebe za Fisanu Riječ, talentirane i svestrane mislioce koji će pisati djela koja će ostati zapisana u vječnosti!

Ali u nedostatku takvih, primamo i Vas.

Ako ste sramežljivi, odlično! To znači da imate dovoljnu dozu samokritičnosti da ste spremni učiti i napredovati. Pošaljite nam svoje radove i, u najgorem slučaju, dobit ćete povratnu informaciju, a u najboljem, priča će vam biti objavljena.

IN MEMORIAM

BORIS MARINI

(1955. – 2023.)

Jedan od kamena temeljaca Sfere

Osoba koja mi je rekla za SFeru i uputila me kamo i kad da dođem do nje bio je, dakako, Krsto Mažuranić, kojeg upoznahu u legendarnoj knjižari stranih izdanja. A prva osoba koju sam upoznao u klubu bio je Boris Marini, simpatični, malo krupniji momak s naočalama, mojih godina, također student i, za razliku od mene bradatog, glatko obrijan. Bio je to početak dugog prijateljstva. Nisam mislio da će mu ikad pisati posljednji pozdrav, kao što sam ga pisao Krsti i Borivoju Jurkoviću, sve legendama hrvatske znanstvene fantastike i fandoma.

Boris Marini rođen je 3. siječnja 1955. godine u Zagrebu. Kao i većinu nas u SF fandomu zarana su ga počeli zanimati znanstvena fantastika, futuristička znanost, putovanje među zvijezde, tehnika, astronomija i astronautika. Tako je došao i do Astronautičkog i raketnog kluba Zagreb i tako je upoznao i ekipu koju su zanimale iste stvari i koja je odlučila uteTELJITI SF-klub. Bio je jedan od desetoro osnivača SFere i jedan od najznačajnijih kad se odvojila od ARKZ-a i krenula broditi kao samostalna udruga. Postao je tajnikom društva i predano radio na organiziranju rada i okupljanju te prezentiranju udruge. Kao student prava napisao je i prvi statut udruge. I to tako dobro da dugo nije bio mijenjan. Sudjelovao je i u svim aktivnostima udruge, što kao organizator što kao predavač i voditelj.

Bio je veliki čitač znan-fan knjiga i pročitao gotovo sve s područja tadašnje Jugoslavije, te mnoštvo knjiga na engleskom koje smo kupovali ili u spomenutoj knjižari ili u inozemstvu ili ih razmjjenjivali i posuđivali. No, njegova prva strast u domeni znanstvene fantastike ipak je bio film. Slobodno mogu reći da je bio jedan od najpotkovanih u tome području u cijeloj zemlji. U to vrijeme nije bilo interneta, a baš ni časopisa koji bi pratili recentnu svjetsku produkciju, ali hrpetine poznatog časopisa Cinefantastique,

američkog magazina posvećenog filmskoj produkciji u žanru, zauzimale su mnogo mesta u njegovoj sobi. Redovito je u prostorijama društva održavao predavanja i okrugle stolove s filmskim temama, a kad je pokrenut Sirius, biblioteka znanstvene fantastike, često je u njemu objavljivao eseje i prikaze iz svijeta filma. Ne treba ni spominjati da je slično objavljivao i u Parseku, fanzinu društva.

Kad je Boro Jurković pokretao Sirius, stručni savjet časopisa bila je upravo Sekcija za znanstvenu fantastiku Narodne tehnike, Zagreb, koja je prerasla u Klub prijatelj znanstvene beletristike i fantastike SFera, u što je i Boris na početku bio uključen.

Velika je uloga Borisa Marinija i u organiziranju prvih okupljanja ljubitelja SF-a u zemlji, od prvih održanih u zagrebačkoj Galeriji SC-a, prve SF konvencije, prvog SFeraKona u Zagrebu... Bio je i predsjednik žirija koji je dodjeljivao prvu Nagradu SFERA za najbolje znanstvenofantastične priče i romane u Jugoslaviji 1981. godine. Dobitnici su bili Goran Hudec za priču Prsten i Miha Remec za roman Prepoznavanje. Došlo je tada i do prve dugotrajne polemike u svijetu domaćeg SF-a, uvelike i zato jer je Boro Jurković silno forsirao priču Partenogeneza Tatjane Vranić i naljutio se kad je ona nije dobila. Borisov tekst Riječ kritičara u Siriusu u sklopu te polemike pokazao je koliko je dobar polemičar i koliko dobro poznaje SF stvaralaštvo u zemlji i svijetu. Njegovi naputci za pisanje kao i za ocjenjivanje priča doista su pomogli mnogim mladim autorima i kritičarima. Inače, iako je bio dobar polemičar, s Borisom je bilo gotovo nemoguće posvađati se. Uvijek je bio fiškalski miran i staložen, spreman za svaku argumentaciju i suprotstavljenja mišljenja, ali nikad za primitivnu svađu.

Život ga je polako vodio u raznim pravcima. Zapustio je pravo i okrenuo se biznisu i trgovini od Zagreba do Dubrovnika. Malo je i zapustio znanstvenu fantastiku, no kad bi došao u Zagreb sreo bi se s ekipom. Uvijek je bilo lijepo razgovarati s njime. Obiteljski brodolomi nisu ga mimošli, ali uvijek bi mu zacaklilo oko kad bi spomenuo kćer Lanu. Nažalost, i bolesti ga nisu mimošle i posljednje godine života proveo je uz dosta patnji, praktično vezan uz četiri zida. Mučio ga je karcinom pluća, bio je veliki pušač, da bi fatalna bila cista na bubregu. Preminuo je 7. studenoga ove godine u virovitičkoj bolnici, a pepeo mu leži u grobnici na Mirogoju. U našim sjećanjima i srcima nije umro. SFera ne bi bila to što je danas, niti područje znanstvene fantastike u cijeloj regiji, da nije bilo Borisa Marinija.

Počivaj u miru, dragi prijatelju!

Hrvoje Prćić

IN MEMORIAM
DAVOR ŠIŠOVIĆ
(1965. – 2023.)

Više je čuda na nebu, moj Šiška, nego što ljudski um pojmiti može

Mjesec dana od nesretne subote, 14.10.2023. godine, kada je nesretnim slučajem stradao naš prijatelj, Davor Šišović – Šiška, teško je pisati objektivno koliko će nam nedostajati.

Davor je bio svestran, njegovi interesi i pogledi široki: od politike, gastronomije i vinarstva do književnosti i istarske mitologije. Većini je nepoznato da je još u srednjoj školi otkrio novinarstvo, i to kao honorarni novinar Glasa Istre i Večernjeg lista. Svoj prvi članak objavio je 1981. u Glasu Istre, a u tom članku, kroz priču o pazinskom bendu u kojem je kao neformalni član povremeno svirao gitaru, prikazao je i svoju ljubav prema rock muzici. Kao student pisao za riječki Val, zagrebački Polet i Studentski list.

Od studentskih dana nadalje Davoru niti jedna tema nije bila strana: od politike do tržnice, svakoj je prilazio s karakterističnom minucioznošću i prepoznatljivim načinom pisanja, a tu negdje, rubno, počeo je i čitati SF. Po povratku u Pazin, počeo je raditi na Radio Puli, gdje je vodio vrlo slušanu radio emisiju „Selo moje malo“, te je kao terenski novinar počeo osluškivati i zapisivati zapostavljene priče o svojoj voljenoj Istri, Terra Magici, što se kasnije pretvorilo u neumorni i neumoljiv interes o istarskim mitološkim bićima i istarskoj stvarnosti, a njegova istraživanja, objavljeni tekstovi i inicijative obilježili su posljednjih 25 godina njegovog kulturnog djelovanja.

Kao veliki zaljubljenik u djelo Julesa Vernea, u prosincu 1997. inicirao je osnivanje Kluba Julesa Vernea, a potom i manifestacije Dani Julesa Vernea u Pazinu. Da nije bilo njega, Pazin ne bi znao da se dio radnje romana Julesa Vernea, Mathias Sandorf, odvija u pazinskom kaštelu i da su opisi u romanu zapravo pravi opisi kaštela. Zahvaljujući Šiškinom istraživanju, Pazin je dospio na kartu rijetkih gradova u kojima se STVARNO događa radnja romana Julesa Verna, što nas je stavilo i na književnu kartu svijeta. Ideja za današnji zip line preko Jame rodila se upravo zahvaljujući uprizorenju suđenja i bijega Mathiasa Sandorfa iz Kaštela. Zahvaljujući njegovom zalaganju, danas imamo i Ulicu Julesa Venea i Kuću za pisce, a njegovim je zagovaranjem Pazin postao član međunarodne Udruge gradova književnosti.

Mi, esefičari, poznajemo Šišku po drugim zaslugama, koje se odnose na to da je Pazin došao na regionalnu književnu kartu znanstvene fantastike, prvo s pokretanjem Istrakonske zbirke, gdje je njegov pristup da se priče pisane na uzajamno razumljivim jezicima objavljaju u originalu postalo zlatno pravilo, prihvaćeno i u regionalnom izdavaštvu. Kao kreator i idejni začetnik Festivala fantastične književnosti, nastavio je primjenjivati isto pravilo i kao urednik zbirki tog festivala.

Šiška će zaslужenoće ostati upamćen kao prvi i najdugovječniji urednik godišnjih zbirki kratkih SF&F priča, koje je uređivao petnaestak godina.

Znanje o tome tko je Jure Grando, vampir iz Kringe, danas je dio opće kulture. No, da nije bilo Šiške, koji ga je zdrušno promovirao, nitko za njega ne bi znao. Njegova sposobnost spajanja ljudi i krajeva zajedničkom idejom prepoznata je i zbirkom „Istromancer – Priče o Davoru Šišoviću“, za koju su tada svi vodeći pisci znanstvene fantastike u Hrvatskoj napisali priču kojoj je glavni lik bio Davor Šišović/Jure Grando.

Davorovo nesebično zalaganje za književnost bilo je vidljivo i u njegovoj kolumni „Knjiga za plažu“ u kojoj je uvijek promovirao mlade književnike, ne nužno znanstvene fantastike, i u kojoj je pretvarao nedostuno ili teško štivo u pitku vodu pisne riječi, stvarajući u čitatelju želju za čitanjem, što je uvijek bila i njegova želja.

Surađivao je s brojnim izdavačima: bio je urednik SF edicije za izdavača ZORO te popularizator i sudionik sastanaka izdavača „Put u središte Europe“. Davorovim zalaganjem su otkriveni mnogi danas etablirani pisci, a sam podatak da je kroz njegovu uredničku palicu prošlo preko 50 knjiga i preko 4.000 priča govori sam za sebe.

Koautor je nagrađene monografije Nikola Tesla – I bi svjetlo!. Za popularizaciju naučne fantastike udruženje SFera iz Zagreba nagradilo ga je 2006. godine Poveljom SFERA. Za priču „Zavarivači“ dobio je 2015. godine najznačajniju nagradu za sf pisce u Hrvatskoj, nagradu SFERA u kategoriji kratke priče.

Prvi je pokrenuo i gastronomski portal Bookaleta, koji je donosio kulturu stola, ali i života u Istri. Bio je poznat i kao Istrijan sa najviše osvojenih kvizova, poštovan i cijenjen u toj zajednici znanja, u kojoj se osjećao kao riba u vodi.

Njegovom smrću nije pogodjena samo njegova obitelj, pogodjeni smo svi mi kao njegovi prijatelji, suradnici i ljubitelji znanstvene fantastike. Nanesen nam je nanadoknadiv gubitak.

Zbogom prijatelju, naš renesansni čovječe, zbogom naš viteže od književnosti, barde od ombola, vina i klobasica.

Nadamo se da te tamo gdje si sada čekaju novi dani Julesa Vernea i da s drugim esefičarima razglabaš i dalje u trosatnim predavanjima.

Pozdravi nam Glambriju, Švela, Tatjanu i Milenu. I nadam se da će nas nove teme dočekati kada i mi dođemo na vašu konvenciju.

Mirko Grdinić

Nismo zaboravili
BORIS ŠVEL
2013.-2023.

Urednik Parseka od 2003. do 2013.